

MALMÖ HÖGSKOLA

Hälsa och samhälle

BROBYGGARNA

- INTEGRATIONENS LIVLINA

AMBJÖRN, EVA
ANDERSEN, JENNIE

BROBYGGARNA

- INTEGRATIONENS LIVLINA

AMBJÖRN, EVA
ANDERSEN, JENNIE

Ambjörn, E & Andersen, J. Brobyggarna – The Integration Lifeline.
Examensarbete i socialt arbete 15 poäng. Malmö högskola: Hälsa och Samhälle,
enheten för socialt arbete, 2008.

Då vi 2006 skrev ett projektarbete om Brobyggarna i skolans verksamhet väcktes vår nyfikenhet för deras verksamheter på ett större samhälleligt plan. Därför har vi här utgått från att undersöka om Brobyggarnas utsagor om sina verksamheter stämmer överens med de uppdrag verksamheterna officiellt har. Vår uppfattning är att utvärderingar och rapporter på ett otillräckligt sätt knyter an till den svenska integrations- och storstadspolitiken och vi vill därför även undersöka hur väl förankrad denna politik är i Brobyggarnas verksamheter.

Våra syften med uppsatsen är att ställa Brobyggarnas utsagor i relation till Malmö Stads målsättningar inom ramen för storstadssatsningen och integrationspolitiken, och analysera och diskutera förankringen av politiken samt om verksamheterna leder till integration eller ytterligare segregation.

De empiriska resultaten har vi kopplat till teorier om demokrati och integration, vilka har visat sig vara grundläggande utgångspunkter för vår studie. För att underlätta läsarens förståelse för våra diskussioner och resultat har vi även redogjort för den politik som ligger till grund för verksamheterna.

Vi anser att våra viktigaste slutsatser är, att integrationspolitikens otydliga direktiv leder till att Malmö Stads ambitiösa integrations- och demokratiarbete försvåras genom begränsningen av antalet bostadsområden, istället för att även arbeta övergripande i hela Malmö. Ibland riskerar arbetet dessutom att öka segregationen och stigmatiseringen på grund av fokuseringen på vissa befolkningsgrupper, enligt oss *involverar integration alla*. För att åstadkomma integration krävs ökad delaktighet, av alla medborgare, i samhället.

Nyckelord: Brobyggare, Delaktighet, Demokrati, Integration, Integrationspolitik, Storstadssatsningen

FÖRORD

Det har varit oerhört intressant och lärorikt att få möjligheten att träffa alla dessa engagerande Brobyggare samtidigt som vi fått tillfälle att lära oss att hitta i Malmö Stad. Vi vill med dessa rader först och främst tacka våra informanter och då särskilt Brobyggarna som visat så stort intresse för vår studie och på alla sätt varit hjälpsamma. Vi har känt oss väldigt välkomna och uppskattade, vilket har gjort att allt har känts så mycket lättare.

Vi vill också tacka vår eminente handledare, Enrique Perez, som också han med sitt stora engagemang, hjälpt och stöttat oss på vägen med sina kloka ord, ibland ända från Sydamerika.

Vi riktar naturligtvis också ett stort TACK till alla andra som har stått vid vår sida, som till exempel korrekturläsare, datautlånare, kattvakter och barnpassare. Vi får inte heller glömma alla de som orkat stå ut med två förvirrade studenter som varken vet ut eller in eller som inte har kunnat föra några givande samtal under de senaste veckorna, om vi överhuvudtaget har varit tillgängliga.

Avslutningsvis skulle vi faktiskt vilja rikta ett tack till varandra. Vi har i och för sig förstått tidigt att vi kompletterar varandra och precis som en kurskamrat sa:

”Ni låter som ett gammalt äkta par”.

Det är en bra förutsättning i ett samarbete och vi har kommit fram till att det ökar respekten för varandra. Nu är tyvärr detta ”äktenskap” slut och vi går skilda vägar och önskar varandra all lycka i framtiden.

Ett varmt tack till ALLA!
Eva & Jennie

Malmö, maj 2008

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
Syfte och frågeställningar	3
VÄGEN TILL BROBYGGANDET.....	5
En resa genom den svenska integrationspolitikens 30 år.	5
Kommentarer	7
Den svenska storstadspolitiken - hjälpt eller stjälppt?.....	8
Kommentarer	10
Malmö Stads ambitiösa integrationsarbete	10
Kommentarer	12
Brobyggarnas verksamheter – integrationens Robin Hood	12
Kommentarer	15
TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	16
Demokrati	16
Integration och segregation.....	20
METOD	24
Litteraturstudier	24
Observation.....	24
Semistrukturerad intervju	25
Val av informanter	27
Presentation av informanter	28
RESULTAT OCH ANALYS AV VÅRT EMPIRISKA MATERIAL	30
Uppifrånperspektivet	30
Hur ska integration tolkas?	31
Varför Brobyggare?	33
Vem kan vara Brobyggare?	34
Provisoriskt eller fast förankrat brofäste?.....	36
Samverkan över gränserna.....	37
Underifrånperspektivet	38
SLUTDISKUSSION.....	40
REFERENSER	42
BILAGOR.....	44

INLEDNING

Integration är ett begrepp som ofta förekommer i samhällsdebatter, samtidigt som diskussioner om mångfald inom kön, etnicitet och klass och mångkulturella perspektiv ligger till grund för den målsättning som ska garantera att ingen grupp blir åsidosatt. I utvecklingsarbetet med att tillgodose denna målsättning har regeringen gett Storstadskommittén i uppdrag att driva en nationell storstadspolitik, vars övergripande mål bland annat är att skapa möjligheter för de boende i storstädernas utsatta områden att bryta segregationen. Genom ett nära samarbete mellan stat och kommun försöker man hitta lösningar för att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen samtidigt som man verkar för jämlika och jämställda levnadsvillkor.

I Malmö Stad har flera integrationsprojekt genomförts utifrån anvisad storstadspolitik och det som visat sig mest betydelsefullt är kulturella Brobyggare eller Linkworker som de bland annat kallas. Brobyggarna ska vara ett redskap för att åstadkomma integration och utveckla Malmö till en mångkulturell stad med lika möjligheter för alla. Den grundläggande tanken är att dessa Brobyggare ska stimulera och styra kommunikationen mellan individer, grupper, föreningar, institutioner och myndigheter för att öka förståelsen och samverkan i samhället.

Hösten 2006 skrev vi ett projektarbete som handlade om Brobyggarna och den inriktning vi då valde var Brobyggarnas roll i relation till skola och föräldrar. Detta väckte vår nyfikenhet för Brobyggarnas verksamheter även i andra sammanhang och denna uppsats grundar sig i ett intresse av att få en djupare insikt i detta. Denna gång utgår vi ifrån en undersökning om Brobyggarnas utsagor om sina verksamheter stämmer överens med det uppdrag som verksamheterna officiellt har. Enligt vår uppfattning har de utvärderingar och rapporter som vi läst en otillräcklig anknytning till den svenska integrationspolitiken och storstadspolitiken. Verksamheterna startades som en del av storstadspolitiken för att *motverka* segregationen, men utvärderingarna utgår istället från att målet är att *lindra konsekvenserna* av segregationen. Vi undrar därför hur väl förankrat storstadspolitiken och integrationspolitiken är i verksamheter som Brobyggarnas.

I samband med det tidigare projektarbetet fick vi utifrån en informants utsagor också uppfattningen att ett av Brobyggarnas mål är att hjälpa invandrare att organisera sig och då oftast i etniska föreningar, vilket ska vara ett led till integration genom den klassiskt svenska föreningsandan. I detta sammanhang ställer vi oss frågan om det är ett mål och om det inte finns en risk att denna gruppering ökar segregationen om inte ett utbyte sker med andra föreningar eller samhällsinstitutioner.

Syfte och frågeställningar

Vi vill i denna studie undersöka hur Brobyggarna själva uppfattar verksamheterna och ställa det i förhållande till vad Malmö Stad har för målsättning när det gäller att uppnå integration utifrån regeringens storstadssatsning från 1999 och den svenska integrationspolitiken. Vårt syfte med denna analys och diskussion är att undersöka förankringen av politiken i den praktiska verksamheten, samtidigt som vi vill föra ett resonemang om huruvida arbetet med mångfald verkligen leder till integration eller till ytterligare segregation.

Våra frågeställningar är:

- Hur beskriver Brobyggarna själva sitt arbete och sina verksamheter?
- Uppnår Brobyggarna sitt syfte utifrån de behov Malmö Stad definierat, samt storstadpolitikens integrationsmål?
- Finns det en risk att Brobyggarnas verksamheter ökar segregationen?

VÄGEN TILL BROBYGGANDET

För att förstå vad regeringens nationella storstadspolitik innebär och vilken påverkan den har på Malmö Stad och de integrationsmål som är uppsatta, behövs en tillbakablick. Vi har därför valt att lägga lite extra vikt vid bakgrunden för att visa på den process som egentligen har påverkat och initierat det fenomen som vi valt att undersöka i vår studie. Eftersom vår undersökning ska leda till att ställa Brobyggarnas verksamheter i relation till Malmö Stads målsättning när det gäller att uppnå integration utifrån regeringens storstadssatsning från 1999 och den svenska integrationspolitiken, känns det än mer viktigt att kunna redogöra för alla de olika steg som lett fram till hur Brobyggarnas verksamheter ser ut idag.

En resa genom den svenska integrationspolitikens 30 år.

Arbetskraftsinvandringen som började efter andra världskriget minskade under 1960-talets lågkonjunktur och de redan invandrade hamnade i arbetslöshet vilket ledde till att deras villkor i det svenska samhället började diskuteras i den allmänna debatten. 1974 tillsattes en statlig utredning som med sina rapporter lade grunden för en ny invandrapolitik. Denna politik hade tre mål: jämlikhets-, valfrihets-, och samverkansmålen (SOU 2006:79).

Borevi utvecklar målbeskrivningarna i boken *Välfärdsstaten i det mångkulturella samhället* (2002) utifrån hur de beskrivs i Invandrarutredningens rapport från 1974. Enligt Borevi gick jämlikhetsmålet ut på att skapa lika socioekonomiska villkor för hela befolkningen inklusive invandrarna, men också lika villkor när det gällde kulturella ”nyttigheter” som tillgång till information på minoritetsspråk, utbildnings- och kulturutbud motsvarande majoritetsbefolkningens. Dessutom skulle invandrarna ha möjlighet att upprätthålla sina ursprungskulturer och på så sätt ville regeringen främja kulturell tillhörighet både i medborgargemenskapen, ”det svenska”, och i sin etniska grupp. I ett citat från invandrarutredningen sägs att om jämlikhetsmålet ska kunna uppfyllas till fullo ska minoritetspolitiken ge möjlighet till en intressegemenskap för hela det svenska samhället, för att skapa och upprätthålla respekt för individens egen språkliga och kulturella identitet.

Om valfrihetsmålet skriver Borevi att målet betonar invandrarnas rätt att välja mellan sin etniska tillhörighet och den svenska majoritetskulturen. Vad som egentligen menades med målet var otydligt men det som var tydligt var att staten hade ett ansvar för att invandrarna fick möjlighet att behålla sin kultur, vilket var ett steg mot en mer mångkulturell politik (a a).

Samverkansmålet skulle medverka till att integrera invandrarna i det svenska samhället. Utredningen betonade kontakt och samverkan mellan kollektiv, man förväntade sig alltså att invandrarna i så kallad svensk anda skulle organisera sig. Detta tredje mål skulle främja samarbetet mellan invandrare och majoritetssamhället för att gemensamt skapa tolerans och solidaritet. Här såg man även etniskt svenska som en målgrupp för integrationsprocessen. Dessa skulle informeras för att öka ”svenskarnas” kunskaper om invandrarnas och minoritetsgruppernas kulturer i syfte att främja samverkan och förståelse (a a).

Detta lade grunden till den mångkulturella integrationspolitiken, med vissa mindre ändringar 1995. Till exempel gick man då över till ”integrationspolitik” istället för ”invandrapolitik” som den kallades 1975.

Redan i första stycket under rubriken ”Invandringspolitiken (integrationsfrågor)” i regeringens skrivelse till riksdagen, slogs det fast att målen för invandrapolitiken fortfarande skulle vara jämlikhet, valfrihet och samverkan, alltså höll regeringen fast vid de mål som sattes 1975. Den långsiktiga invandrapolitiken skulle i stort sett vara samma som välfärdspolitiken, det vill säga att myndigheterna hade samma ansvar för invandrarna som de hade för befolkningen i övrigt. Skillnaden var att välfärdspolitiken skulle ”förstärkas och kompletteras” med insatser som sattes in vid behov och som var riktade särskilt till invandrare. Ansvaret för dessa insatser skulle ligga hos kommuner och landsting medan Integrationsverket hade det övergripande ansvaret för bevakning av åtgärderna och samordning av statliga myndigheters arbete (Skr 1994/95:131).

Vi hade i mitten på 1990-talet cirka 100 språk och nationaliteter i det svenska samhället. Möjligheterna till en bra integration begränsades av ekonomiska förhållanden och framförallt förhållandena på arbetsmarknaden. Det observerades att många invandrare hade svårt att komma in i det svenska samhället och att de ansågs vara utsatta inom de flesta samhällsområden, vilket var oroväckande. Mest oroväckande var alltså situationen på arbetsmarknaden. Arbetslösheten var mycket större bland invandrarna än övriga befolkningen och särskilt hög var den bland unga invandrare som vuxit upp i Sverige. En undersökning som gjorts av Socialstyrelsen visade att 1980-1992 var ”vissa invandrargrupper”, ungdomar och ensamstående föräldrar resurssvaga inom arbete, boende och ekonomi och dessa förhållanden försämrades redan innan den ekonomiska krisen i början av 90-talet. Problem på dessa områden tyder även på problem inom andra välfärdsområden (a a), och vi upplever att dessa problem kvarstår än idag.

Det diskuterades i den allmänna debatten att den etniska segregationen i storstäderna försvårade integrationen i det svenska samhället, eftersom den skapade sämre möjligheter att lära sig det svenska språket, social utsatthet och arbetslöshet. Regeringen tillsatte en utredning (Levnadsvillkor i storstadsområden) som skulle se på den sociala utvecklingen i utsatta områden och ge förslag på långsiktiga åtgärder för att lösa segregationsproblemen. Utredningen konstaterade att flera olika myndigheter skulle vara tvungna att samverka och visa flexibilitet för att integrationsarbetet skulle kunna genomföras. I skrivelsen uttrycktes även oro över skillnaderna mellan ungdomar med invandrarbakgrund och övriga ungdomar. Olika rörde till exempel utbildning, hälsa och arbetslöshet, dessutom fanns det tecken på att det var större risk för vissa ungdomar att hamna i kriminalitet och social utslagning än för andra, men utredningen kom inte fram till om det var invandrarbakgrunden som bidrog till skillnaderna och i så fall på vilka sätt (a a).

Underlaget till Invandrapolitiska kommitténs rapport och därmed även dess diskussion präglas av den diskursiva bilden av ”invandrarna som problem” som färgat den svenska debatten sedan början av 1990-talet. Detta trots de politiskt korrekta uttalanden om integrationspolitiken som inleder rapporten. Debatten under 1990-talet präglades av ”verklighetsbeskrivningar” som till exempel att ”invandrarna fuskar”, ”invandrarna tar inte ansvar för sina liv”, ”de har kommit hit för att utnyttja välfärden” och så vidare. Diskursen om ”invandrarna-som-problem” är diskriminerande och i vissa fall rasistiska och påverkade kommitténs

förslag och policyformuleringar. Med detta som bakgrund var det inte överraskande att det fanns en bred majoritet i riksdagen för kommitténs verklighetsbeskrivning och åtgärdsförslag. Förslagen utgick främst från en ”introduktionspolitik” där ”invandraren” skulle anpassas till det svenska samhället. Att det är majoritetssamhällets strukturella och institutionella sammanhang som sätter ramarna för integration och även i många fall kan utgöra ett hinder, uppmärksammades inte. Detta gör att den nuvarande integrationspolitiken har fel fokus. Det är en politik som är riktat mot ”de andra” och som ignorerar den strukturella och institutionella diskrimineringen. Integrationsarbetet är i stort behov av fokusskifte och omorganisering (SOU 2006:79).

Enligt SOU 2006:79 behöver Sverige en ny politik med *lika möjligheter och utfall* för alla, oavsett etnicitet, kön, klasstillhörighet och sexuell läggning, som främsta mål. Den generella välfärdsstaten och välfärdspolitiken måste även ta till sig ett systematiskt motverkande av strukturell/institutionell diskriminering. För att detta ska fungera krävs förändringar i den generella socialpolitiken samtidigt som integrationstänkandet och integrationspolitiken och institutioner omorganiseras och ändrar fokus. Att främjandet av lika möjligheter och likvärdigt utfall av den generella social- och välfärdspolitiken är den nya politikens fokus är nödvändigt. Den nya politiken måste därför vara långsiktig och systematiskt motverka nuvarande strukturella och institutionella problem som skapar diskriminering och motverkar skapandet av ett samhälle för alla, med social sammanhållning på lika villkor (SOU 2006:79).

Kommentarer

Redan 1974 sa man i invandrarutredningen att svenskarna skulle informeras för att få förståelse för andra kulturer och för att förhindra spridning av rasism och fördomar. Oss veterligen läggs inget krut på att informera om de olika etniciteter som finns i landet annat än att media ofta omnämner dem i negativa ordalag. Vi anser att det är på tiden att göra ett nytt försök att få ut den relevanta information som behövs för att kunna skapa förståelse åt båda håll. Vi är övertygade om att detta skulle minska fördomar och diskriminering i samhället och underlätta förståelsen även för integrationspolitiken. Det är viktigt att poängtera att fördomar inte bara gäller invandrare – infödda, vi är övertygade om att alla är mer eller mindre fördomsfulla mot andra, oavsett om de är annorlunda på grund av etnicitet, klass eller kön.

Beträffande samverkansmålet talas det om tolerans, vilket ger en känsla av att de andra kulturerna egentligen är fel men bör tolereras. Respekt tycker vi är ett mycket bättre ordval men det ska givetvis gälla alla kulturer, både majoritetens och minoritetens, och vara ömsesidigt. När man pratar om att ”tolerera något” tolkar vi det som om det är något som man ska ha överseende med, något som man påtvingas att tåla men som man egentligen inte gillar. Pratar man däremot om respekt, ser man utifrån något som man visar aktning eller vördnad för, eller åtminstone något man ska ta hänsyn till.

Av de 100 olika etniska tillhörigheterna som finns i vår svenska befolkning, räknas fem av dessa grupper som minoritetsgrupper och omfattas därmed av en särskild politik som ska vara till deras fördel. Denna positiva särbehandling leder till ytterligare befästning av grupperingar vilket kan försvåra arbetet med integration. Hur många minoritetsgrupper ska vi ha och hur ska man bestämma vilka av våra 100 grupper som ska få denna särställning? Som vi ser det kan detta leda till

segregation snarare än integration. Om det är detta som menas med mångkulturalitet blir det verkligen problematiskt och man går samtidigt ifrån värderingen om jämlikhet. I samband med att man inom politiken särskiljer en grupp och tillskriver dem specifika egenskaper, och samtidigt genomför vissa politiska åtgärder för den gruppen, resulterar det i att man tappar idealet om lika behandling av medborgare.

Sveriges mångkulturella politik är en passiv politik. Det klargörs ingenstans vilka statens och kommunernas ansvar eller uppgifter är förutom att man ska tillhandahålla ett bidragssystem så att invandrarna ska ha möjlighet att välja till vilken grad de vill integreras. Eftersom invandrarna inte har någon röst i sammanhanget är det dock närmast omöjligt för dem att påverka politiken. Vissa forskare tyder ordvalet "...välja i vilken grad de skall uppgå..." som att man menar att invandrarernas kulturer är primitiva och att det innebär ett steg uppåt att ta till sig den svenska majoritetskulturen (SOU 2006:73). Så tolkar däremot inte vi det. Vi anser att ordet uppgå bara är en synonym till ingå och inte bör övertolkas.

Den svenska storstadspolitiken - hjälpt eller stjälpt?

Ett sätt att uppnå integrationspolitikens uppsatta mål om jämlikhet, valfrihet och samverkan, tolkar vi är utgångspunkt för de efterföljande storstadspolitiska åtgärderna.

Under hela 1990-talet har diskussioner om segregation och utanförskap i storstäderna varit ett aktuellt ämne på den politiska agendan och olika åtgärdsprogram till följd av åtskilliga statliga utredningar har legat till grund för regeringens utformning av en nationell storstadspolitik. (Palander, 2006). Den svenska storstadspolitiken syftar till att "*främja en utveckling mot mer rättvisa och jämlika livschanser i storstäderna*" vilket ska kunna uppnås genom insatser riktade mot arbete, utbildning, bra boendemiljö, god hälsa och utveckling av demokratiska riktlinjer i utsatta bostadsområden i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö (SOU 1998:25).

Den statliga utredningen SOU 1998:25 beskrev i sitt slutbetänkande hur invandringspolitiska kommittén sammanfattningsvis efterlyste stärkta nationella åtgärder mot etnisk segregation. Förslag lämnades av kommittén där man framhöll en uppdelning av de tänkta insatserna. En del som borde riktas till invandrare som har problem att komma in på arbetsmarknaden samt en del som skulle bestå av förslag och idéer som avsåg insatser riktade till utsatta bostadsområden när det gäller arbetsmarknad, vuxenutbildning, delaktighet och engagemang för närmiljön, skola samt barnomsorg. Förutsättningen för dessa insatser menade man var beroende av en nära samverkan mellan olika aktörer inom samhället, socialtjänsten, arbetsförmedlingen, försäkringskassan och vården.

Storstadssatsningen och den politik som den grundades på var alltså en statlig åtgärd som skulle bygga på långsiktighet samt ett helhetsperspektiv, vilket gjorde att interventionerna skulle engagera både privata och offentliga aktörer. Staten la upp vissa riktlinjer genom väl framställda mål och avsåg sedan att ge kommunerna ansvaret för att de uppsatta målen tillgodosågs, dels utifrån de resurser som kommunerna själva kunde avsätta, men också utifrån tilldelade medel av staten. Dessa medel kunde kommunerna ansöka om efter egna utarbetade handlingsplaner, vilka byggde på de behov som ansågs viktiga att tillgodose utifrån varje

kommun. Från början var det tänkt att staten skulle bidra med ungefär hälften av den kostnad som den planerade åtgärden eller verksamheten ansågs kosta men utredningar visade att storstadskommunerna inte hade tillräckligt med resurser att fördela i de utsatta områdena, vilket gjorde att staten fick skjuta till mer än de från början tänkta medlen (a.a.)

En delegation tillsattes utifrån storstadspolitikens behov och av bestod representanter från olika departement som ansågs vara viktiga i arbetet med samordning och kontinuitet. Det var till exempel Inrikes-, Närings-, Arbetsmarknads-, Utbildnings- och Socialdepartementen och deras uppgift var att ta fram förslag till hur regeringen skulle fördela de statliga bidragen utifrån vad kommunernas handlingsplaner angav som prioriterade (Palander, 2006).

Ett motto genomsyrade hela det politiska programmet nämligen att individen skulle vara i centrum, vilket också betonade en av storstadspolitikens konkreta mål, det vill säga ökat demokratiskt deltagande och delaktighet (a a).

Palander (2006) beskriver i sin studie de övergripande och långsiktiga mål som den svenska storstadspolitiken uttryckte och vi avslutar denna del med att punktvis redogöra för de mål som den nationella storstadspolitiken omfattades av och som ligger till grund för de interventioner som Malmö Stad utarbetat i sitt lokala utvecklingsavtal.

- Ge storstadsregionerna goda förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt; storstadspolitiken bör därmed kunna bidra till att nya arbetstillfällen skapas såväl inom storstadsregionerna som i övriga delar av landet.
- Bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor för storstädernas invånare.

Dessa två övergripande mål har i sin tur legat till grund för ännu en uppdelning för att konkretisera arbetet med att bryta segregationen och samtidigt göra ett förtydligande för att ta hänsyn till det uppsatta jämställdhetsperspektivet.

1. *Sysselsättningsgraden i de socialt utsatta bostadsområdena bör höjas för både män och kvinnor.*
2. *Socialbidragsberoendet bör minska.*
3. *Det svenska språkets ställning bör stärkas, såväl bland barn som ungdomar som i den vuxna befolkningen.*
4. *Alla elever bör ges förutsättningar att nå målen i grundskolan och det är särskilt viktigt att ingen elev lämnar grundskolan utan tillräckliga kunskaper i svenska/svenska som andra språk, engelska och matematik.*
5. *Utbildningsnivån i den vuxna befolkningen bör höjas – de som saknar utbildning motsvarande svensk gymnasiekompetens bör erbjudas detta.*
6. *Alla stadsdelar i storstäderna bör uppfattas som attraktiva och trygga av dess invånare och utgöra goda och hälsosamma livsmiljöer.*
7. *Folkhälsoläget, både i form av ohälsotal och självupplevd hälsa, bör förbättras.*
8. *Det demokratiska deltagandet och delaktigheten bör öka i de utsatta bostadsområdena. (Palander, 2006, s 48)*

Regeringen betonade i betänkandet att det skulle läggas stor vikt på uppföljning, utvärdering och spridning av de erfarenheter som kommunernas insatser ledde till.

Regeringens syfte med att systematiskt och långsiktigt kunna följa utvecklingen i de utsatta bostadsområdena förklarades redan här med att man ville undersöka de strukturella effekter insatserna skulle kunna få, men också för att se hur kommunerna agerade på bästa sätt för att stärka företagsamheten hos de boende inom de utsatta områdena (SOU 1998:25).

Kommentarer

Storstadssatsningens ena byggsten, långsiktighet, ser vi som förlorad i integrationsarbetet, då de statligt tillsatta medlen till kommunerna bara sträcker sig från år till år. Detta leder till en bristande kontinuitet som i sin tur leder till misstro från de boende i de utsatta områdena. En annan byggsten i storstadspolitiken, helhetsperspektivet, anser vi är motsägelsefullt eftersom insatserna oftast riktar sig till endast en viss del av befolkningen och till vissa områden i storstäderna.

Målen som storstadspolitiken formulerar uppfattar vi som otydliga, då man i ena stunden riktar sig till alla invånare i kommunen, för att i nästa andetag diskutera etnisk segregation. Vi kan inte någonstans hitta några politiska uttalanden som indikerar att insatserna ska riktas till invandrare, och ställer oss därför frågan varför nästan alla projekt som initierats genom storstadssatsningen riktar sig till just denna grupp?

Tio år av statliga insatser och vad har egentligen förändrats? Fokus har lagts på vissa utvalda områden och dess invånare, varav de flesta har utländsk bakgrund. Har denna uppmärksamhet varit positiv eller negativ för områdena? Har denna debatt lett till att öka stigmatiseringen av individer och områden eller har den lett till ökad förståelse för problematiken och kanske till och med skapat lösningar?

Malmö Stads ambitiösa integrationsarbete

Ett Lokalt utvecklingsavtal innebär en överenskommelse mellan staten och en kommun om insatser i vissa bostadsområden. Detta avtal skall innehålla lokala mål och åtgärdsplaner, reglering av de statliga respektive kommunala åtagandena och en uppföljningsplan. Den långsiktiga plan som specificerar vad som skall göras i ett visst område kallas för Lokal åtgärdsplan. Den ska utgå ifrån redan befintliga resurser i området inom både stat, landsting och kommun. Dessutom ska den grundas på de boendes delaktighet samt reglera åtaganden och samverkan mellan de lokala myndigheterna (Malmö Stad 1999b).

I Lokalt utvecklingsavtal (Malmö Stad 1999b) begränsas avtalet till stadsdelarna Hyllie, Södra Innerstaden, Fosie och Rosengård. Utifrån de övergripande målen i Storstadspolitiken fastställer kommunen kommunövergripande mål som gäller för det lokala utvecklingsarbetet. I *Fyra Stadsdelar – fyra vägar mot integration* (2004) tar Berit Andersson m fl upp målen som de beskrivs i det reviderade avtalet från 2001. Dessa mål är: invånarnas reella engagemang och delaktighet, bredast möjliga partnerskap, en utvecklad helhetssyn samt långsiktigt processorienterat arbetssätt.

En viktig del i de lokala utvecklingsavtalen är att ta tillvara och sprida de erfarenheter och kunskaper som framkommer under utvecklingsarbetet. Därför bör det läggas stor vikt vid löpande uppföljning, ett långsiktigt kunskapsinsamlande och utbyte av erfarenheter (SOU 2005:29).

I slutbetänkandet av *Utredningen om utvärdering av lokala utvecklingsavtal* (SOU 2005:29) nämns i den avslutade diskussionen klart och tydligt att det finns stora svårigheter att uppnå de höga målsättningarna genom att endast använda sig av de lokala utvecklingsavtalen. Det poängteras dock samtidigt att man inte får underskatta de insatser som gjorts inom bostadsområdena, utan uppskatta att de faktiskt har bidragit till att en utveckling har skett. Det tar många år att få till förändringar och det får inte glömmas att det är viktigt att göra något åt de strukturer som gör att utestängandet blir möjligt (a a).

I december 1999 antog kommunfullmäktige dessutom en Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö Stad. Den tar bland annat upp att det finns en uppfattning om att de som invandrat till Sverige ska anpassa sig till det svenska samhället (assimileras) och att detta svenska samhälle då ses som oföränderligt och normgivande. Det hävdas dock i Åtgärdsplanen att kulturen och samhällslivet påverkas av den mångfald som finns i befolkningen och att *alla* måste anpassa sig till de nya influenser och identitetsuppfattningar som denna mångfald skapar och till att etniska och sociala gränser kommer att överskridas (Malmö Stad, 1999a).

Vidare poängteras i Åtgärdsplanen att de negativa attityder som finns måste synliggöras och att de aktivt måste påverkas i ett långsiktigt arbete som kräver att samhällets alla institutioner aktivt tar del i arbetet. Dessutom behövs träffpunkter där människor med olika bakgrund kan mötas och dela positiva upplevelser vilket ökar kunskapen om "de andra" och ger människorna möjlighet att bygga upp en ömsesidig respekt (a a).

Malmö Stads ambitiösa integrationsarbete har tre vida, övergripande mål. Det första är att "*alla människor tillmäts lika värde och mångfalden betraktas som en resurs*". Med detta menas att alla malmöbor skall ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett etnicitet, religion och klass. Det andra målet är "*en stad utan främlingsrädsla, diskriminering, främlingsfientlighet och rasism*". Här ska nyckelordet vara respekt och för att nå upp till målet behövs mänskliga möten på flera nivåer. Det tredje och sista målet är "*ett gemensamt språk, gemensamma rättsnormer och gemensamma mötesplatser*". Detta är enligt Åtgärdsplanen nödvändigt för kommunikationen och förståelsen och därför betonas svenska språkets betydelse, men det är viktigt att samtidigt respektera att alla inte har det som modersmål. Det påpekas också att de svenska lagarna och förordningarna ger stort utrymme för fritt tänkande och olika livsstilar men även att vi måste visa ömsesidig respekt och tolerans (Malmö Stad, 1999a, s 5).

Några av de åtgärder som tas upp är att kommunens personalsammansättning måste spegla befolkningen för att kunna ge en så bra service som möjligt. Personalen inom de olika verksamheterna bör arbeta för att undanröja hinder och ta till vara den kompetens och de initiativ som finns. Dessutom måste både de egna och andras attityder bearbetas för att skapa möten som genomsyras av ömsesidig respekt.

Integrationsarbetet har delats upp i tre områden som har var sitt mål och åtgärdsplanen ger även förslag på hur de ska uppnås. Vi tar här upp dessa mål, exempel på förväntade resultat och på åtgärdsförslag.

1 INSATSER FÖR BARN OCH UNGDOMAR.

Mål: Alla barn ska få en god uppväxt och likvärdiga möjligheter till utbildning och arbete.

Ett förväntat resultat är att personalen i barn- och ungdomsverksamheter utvecklar ett förhållningssätt som präglas av respekt och öppenhet. Som exempel på förslag på åtgärder har vi valt förslaget att personal i förskola och skola ska få vidareutbildning i att undervisa barn från religiösa och språkliga minoriteter.

2 INSATSER FÖR ARBETE OCH SYSSELSÄTTNING

Mål: Alla människor, oavsett etnisk och social bakgrund, skall på lika villkor ha tillgång till arbetsmarknaden eller på annat sätt ges meningfull sysselsättning.

Förväntat resultat är bland annat en ökad andel anställda med utländsk bakgrund inom de kommunala verksamheterna.

Att bredda underlaget vid anställning och eftersträva tillsättningar som skapar mångfald i personalgruppen är ett förslag på åtgärd.

3 INSATSER MOT DISKRIMINERING OCH RASISM

Mål och förväntat resultat: Att främlingsrädsla, diskriminering, främlingsfientlighet och rasistiska yttringar skall försvinna.

Förslag på åtgärder: Kommunen bör sprida kunskap och arbeta för en ökad förståelse för andra människors kultur, religion med mera samt stödja opinionsbildande arbete inom folkrörelserna. Dessutom föreslås det att bostadsplaneringen ska grundas på en bättre kunskap om hur olika gruppers bostadsbehov ser ut och erbjuda ett varierat utbud av bostäder med olika upplåtelseformer för att motverka segregation (Malmö Stad, 1999a).

Kommentarer

Malmö Stad har höga intentioner, vilket känns tryggt och bra. Vi upplever där-
emot att tidsperspektiven är alltför kortsiktiga för de högt uppsatta målen. Det tar
tid att genomföra så djupgående förändringar som omfattar både allmänhetens
attityder och samhällets strukturer.

Malmö Stad utgår från de politiska direktiv som de har fått gällande storstads-
satsningens implementering och delegerar vidare uppdraget till de aktuella
stadsdelarna, som i många fall inte riktigt vet vad de förväntas göra. Det finns
ingen enhetlig anvisning om hur och vad pengarna ska användas till, utan det är
upp till varje stadsdel att själv tolka och skapa en åtgärdsplan för att söka
storstadspengar till dessa tänkta åtgärder.

Brobyggarnas verksamheter – integrationens Robin Hood

Sveriges mångkulturella samhälle består av en rad olika etniska grupper och för
att ett samspel och en ökad förståelse ska kunna ske mellan det svenska samhället
och invandrargrupper krävs ett inbördes erkännande gällande de kulturella olik-
heterna. Att kunna mötas genom till exempel språket och öka förståelsen för det
svenska samhället leder i förlängningen till en ökad medverkan i samhället. I en
del storstäder sker det en uttalad stigmatisering av bostadsområden, där de boende
huvudsakligen består av personer med invandrarbakgrund, vilket i sin tur påverkar
majoritetens tänkande och handlande. Det främmande kan mynna ut i främlings-
fientlighet och rädsla för att överhuvudtaget närma sig. Stora risker finns för att ett
vi-och-dom-tänkande uppstår, som kan ta tid att överbrygga (Hylland-Eriksen,
2003).

Till följd av de lokala avtal och mål som har upprättats av Malmö Stad för att tillgodose bland annat storstadspolitikens mål, har en rad olika sociala projekt genomförts, varav Brobyggarnas verksamheter är en av de insatser som visat sig ge goda resultat. Brobyggarna är ett integrationsprojekt som ska stimulera och styra kommunikationen mellan individer, grupper, föreningar, institutioner och myndigheter för att öka förståelsen och samverkan i samhället. Brobyggarnas roll är utformad som en slags länk i olika sammanhang där ökad förståelse mellan olika instanser i det svenska samhället och invandrargrupper är ett måste, (Malmö Stad, 2004), eller i alla fall borde vara ett måste.

I de utsatta områdena som ingår i storstadssatsningen, det vill säga Fosie, Hyllie, Södra Innerstaden och Rosengård, har Brobyggarna varit ett av de integrationsprojekt som dessa stadsdelar har satsat på, även om verksamheterna sett ut på lite olika sätt, men där man ändå arbetat mot samma mål, integration utifrån demokratiarbete (a a). Brobyggarnas arbete ses som en framgångsrik metod för att åstadkomma integration och genom att bygga upp en grundläggande tillit mellan invandrare och olika myndigheter utveckla kontakter mellan olika grupper, men även kontakter med samhällets olika instanser. Syftet med Brobyggarnas arbete är att utveckla Malmö till en mångkulturell stad och genom kommunikation åt båda hållen kunna skapa en trygghet som leder till medborgarens känsla av tillhörighet och tillit för det omgivande samhället (Malmö Stad, 2006b).

Det kan kanske upplevas något förvirrande när det gäller hur många olika namn som anges i samband med Brobyggarnas verksamheter i vår vidare redogörelse. Vi nämner Linkworkers, Integrerare och Brobyggare, beroende på vilken stadsdel det gäller, men framförallt också vem man pratar med. Det har sina förklaringar och det vill vi gärna återkomma till i resultatdelen. Där kommer vi också, utifrån intervjuerna, att redogöra för hur Brobyggarnas verksamheter ser ut idag.

Vi har tittat lite närmare på en utvärdering som gjordes 2004, *Fyra Stadsdelar – fyra vägar mot integration*, som jämför de fyra aktuella stadsdelarna utifrån storstadssatsningen och de uppsatta målen om demokratiarbete. Där kan man läsa hur stadsdelarna på olika sätt, utifrån varje stadsdels uttalade strategier, implementerat Brobyggare på ett eller annat sätt i verksamheterna.

Stadsdelen Fosie hade redan från början en policy som utgick ifrån att inte anställa några boende i storstadsprojektet. Däremot delades pengar ut till en del bostadsbolag för att kunna anställa och mobilisera folk samtidigt som en stor satsning på redan befintlig föreningsverksamhet gjordes. Stadsdelschefen nämner i utvärderingen att man inte ville experimentera för mycket, utan har utgått från de erfarenheter man gjort i tidigare projekt i stadsdelen (a a).

Inga Brobyggare anställdes i stadsdelen och det var snarare en brist på invandrare dels bland de anställda men även bland de ideellt verksamma, vilket strider mot Malmö Stads principer om att projekten ska ha en varierad etnisk sammansättning när det gäller medarbetare inom demokrati- och delaktighetsprojekten (Andersson m fl, 2002). I utvärderingen *Fyra Stadsdelar* (2004) kan man läsa att en av slutsatserna av Fosies integrationsarbete tyvärr var att man inte lyckats nå så många invandrare. Detta kan kopplas till stadsdelens inställning om att "hela stadsdelen ska utvecklas" och att det skulle undvikas att särskilja och särbehandla genom insatser till specifika målgrupper. Utvärderingen nämner däremot att stadsdelen insett vikten av Linkworkers, och under 2003 började det anställas personer

framförallt i områdets skolor, för att underlätta i de kontakter som skolan förutsätts ha med elever och familjer, oavsett vilket modersmål de har (Malmö Stad, 2004).

Hyllie stadsdel däremot, är en av de stadsdelar som redan från början bestämde sig för att anställa Brobyggare, men de kallades då för Integrerare. Rent organisatoriskt ingick dessa i verksamheten Arbete & Integration, som stadsdelen specifikt upprättade utifrån storstadssatsningen för att bedriva demokratiarbete. Integrerarnas nyckelroll var att nå ut till invandrare och göra dem delaktiga och engagerade, vilket sedermera har blivit en klar strategi för stadsdelen och Brobyggarnas verksamheter. Stadsdelen riktade sina insatser till stor del till de invandrargrupper som befann sig längst bort från inflytande och delaktighet och kunde med hjälp av Integrerarna få svar på de boendes önskemål, vilket ger ett klart och tydligt underifrånperspektiv. Det vill säga att det är invånarnas behov och åsikter som ska ligga till grund för integrationsarbetet och att det inte ska styras av myndigheter. Föreningsuppbyggnad, tillvaratagande av invandrares yrkeskompetens och politiskt engagemang anses av Integrerarna som betydelsefulla insatser för att öka delaktighet och integration. Stora insatser inom skolan blev också framgångsrika inom stadsdelen genom bland annat studieverkstäder (Malmö Stad, 2004).

Integrerarnas uppdrag, som uppges ha varit tydliga, bestod från början av inventering av befintliga behov och resurser samt mobilisering av nyckelpersoner och att nå aktiva invånare inom målgrupperna. Därefter har man gjort insatser för att hitta olika nätverkssamarbeten, men stött på problem eftersom det varit svårt att engagera svenskar i arbetet (a a).

Stadsdelen Rosengård hade sedan tidigare erfarenheter av olika projekt och valde att genomföra storstadssatsningens målsättningar genom långsiktigt och sammanhållet förändringsarbete. Underifrånperspektivet, som går ut på att medborgaren ska få möjlighet att göra sig hörd och att dennes behov och intressen ska uppmärksammas, och att allt inte ska utgå och bestämmas uppifrån, det vill säga från stat eller kommun, ansågs vara den strategi som det skulle läggas stor vikt vid för att öka demokrati och delaktighet bland de boende i stadsdelen. Insatser har först och främst gällt de invånare i stadsdelen som betraktats som mest marginaliserade, oavsett etnicitet. Rosengårds metoder har bland annat bestått av nätverksbygge, där den enskilde individen skulle få hjälp med verktyg för att höja motivationen och därmed öka möjligheterna att integreras i samhället. Ett kvinnligt och ett manligt nätverk skapades och i samband med det anställdes ett antal resurspersoner med språklig och kulturell kompetens, men ingenstans i utvärderingen kan man utläsa att de hade någon slags brobyggarfunktion. Däremot nämns att projektledaren för storstadssatsningen i Rosengård är en viktig ”Brobyggare” mellan det kvinnliga nätverket och stadsdelen. Det manliga nätverket har till stora delar fokuserat på föreningsverksamhet och fört dialoger mellan organisationer på Rosengård och stadsdelsförvaltningen (Malmö Stad, 2004). På Rosengårdsskolan har det placerats en kultursekreterare som agerar som Brobyggare i kontakt med både föräldrar och skolläring. (Malmö Stad, 2006a)

Södra Innerstaden var den fjärde stadsdelen som ingick i storstadssatsningen och de utgick från ett helhetsperspektiv och är en stadsdel som bygger på människors egen kraft. Fokusering har skett på en målgrupp som angetts som ”stadsdelens alla invånare” och ingen särskiljning har skett på någon speciellt etnisk grupp. Strategierna har varit att arbeta nära och i samverkan med invånarna och satsning har skett på olika mötesplatser inom stadsdelen, vilken har insett vikten av dialog med

invånarna och tillsatt personal med social kompetens samt med olika etnisk bakgrund. Underifrånperspektiv, samverkan och linkwork är metoder som har varit grundläggande i stadsdelen och det projekt som lyfts fram i utvärderingen är Sevedssatsningen, dit medborgarna kan vända sig för stöd och hjälp, som har gett möjligheter att öka samverkan och flytta gränser (Malmö Stad, 2004).

Sammanfattningsvis konstateras att de fyra stadsdelarna har jobbat med någon form av nätverksarbete men på olika sätt beroende på förutsättningar, traditioner och målsättningar. Det nämns att stadsdelarna Södra Innerstaden och Hyllie i deras arbete med Integrerare och Linkworkers har påverkat integrationsarbetet i hög grad vilket lett till positiva resultat för just dessa stadsdelar. Språk- och kulturkompetenta personer samt Linkworkers har genom nära och personliga kontakter med de inblandade kunnat upprätta förtroende hos olika parter samt fått möjlighet att agera självständigt. De två andra stadsdelarna, Fosie och Rosengård, har inte utifrån den personal som anställts, kunnat generera samverkan med de boende, vilket kan vara en anledning till att de haft svårt att nå ut till sina målgrupper (a a).

En aspekt som tas upp och som tros påverka stadsdelarnas olikheter gällande insatser är de olika tolkningar av integrationsarbete som stadsdelarnas uttalade strategier ger upphov till. Avslutningsvis är en av de faktorer som utvärderingen *Fyra Stadsdelar* (2004) ser som framgångsrik, behovet av Linkworkers och deras möjlighet till ett stort handlingsutrymme dels i förhållande till målgrupperna, men också på olika nivåer i respektive organisation.

Kommentarer

Brobyggarnas arbete uppfattas ofta som ett sätt att informera invandrarna vilket inte stämmer överens med deras mål, vilka är att skapa dialoger mellan samhällets institutioner, myndigheter samt andra organisationer och invandrarna, för att på så sätt öka förståelsen för varandra åt båda håll. På detta sätt vill man starta en ömsesidig process, som leder till allas integration.

Brobyggaren ser vi som ett värdefullt verktyg i integrationsarbetet, en länk som behövs i kommunikationen mellan majoritetssamhället och invånarna i de utsatta områdena. Vi har däremot reflekterat över att det rent organisationsmässigt, dels på fältet, dels på chefsnivå, ser så annorlunda ut i respektive stadsdel där Brobyggare implementerats. Det gör att vi hakar på diskussionen om de olika tolkningar av integrationsarbete som finns i Malmö Stad. Inte ens fyra stadsdelar i Malmö Stad kan vara riktigt överens.

I klassisk Robin-Hood-anda kämpar Brobyggarna för jämlikhet, demokrati och omfördelning av resurser för att kunna tillgodose utsatta gruppers intressen och behov. Brobyggarna är starkt engagerande människor som vi uppfattar som eldsjälar som brinner för ett ökat demokratiskt samhälle och därigenom integration. Vi är rädda för att om de inte får tillräckligt stöd och erkännande uppifrån riskerar de att brinna upp.

Som ni kanske förstår är det mycket att sätta sig in i för att förstå bakgrunden till Brobyggarnas integrationsarbete. Allt ifrån övergripande regeringsbeslut till Malmö Stads egna målsättningar som därefter bearbetats i varje stadsdel. Vi har här försökt redogöra för de viktigaste aspekterna så att ni framöver ska kunna följa våra tankegångar i arbetet.

TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Vi kommer i detta kapitel redogöra för de teoretiska utgångspunkter vi valt att tillämpa i vår studie. Vi diskuterar här teorierna kring begreppen demokrati och integration, eftersom vi anser att dessa begrepp är grundläggande i de integrationspolitiska diskussionerna, men också i allra högsta grad sätter sin prägel på Brobyggarnas verksamheter. Utifrån dessa teoretiska diskussioner kommer vi bland annat att undersöka förankringen av de integrationspolitiska mål som formulerats på samhällsnivå, i förhållande till det praktiska arbete som Brobyggarna utför.

Demokrati

Demokrati eller folkstyre som det kan översättas med, är ett begrepp som kan klassificeras utifrån tre dimensioner. *Direkt demokrati* anspelar på medborgarens deltagande i olika beslutsprocesser, som till exempel när det gäller frivilliga och sociala organisationer. När det gäller *deltagardemokrati* syftar det på individens deltagande utifrån möjligheterna att kontrollera beslut i samhället samtidigt som individen socialiseras till demokratiska värden, det vill säga godkänner andras åsikter. Den tredje dimensionen avser den *demokratiska elitismen*, som utgår från att folket väljer sina representanter som ska styra samhället och förutsätter att det finns eliter som deltar i konkurrensen om dessa platser. Demokrati ska därmed bli ett tillvägagångssätt för att fatta kollektiva beslut (Korsnes, 2003).

Det moderna pluralistiska och demokratiska samhälle som vårt politiska system genomsyrar, förutsätter att alla medborgare ska ha likvärdiga rättigheter och på migrationsverkets hemsida kan man läsa om vad det innebär att ha svenskt medborgarskap. Det finns tre sätt att få medborgarskap, automatiskt vid födseln, genom ansökan eller genom anmälan. Skillnaden är att man inte har rösträtt till Sveriges riksdag om man inte har svenskt medborgarskap samtidigt som man inte heller kan bli invald i riksdagen. I övrigt har utländska medborgare bosatta i Sverige i stort sett samma rättigheter och skyldigheter som svenska medborgare (Migrationsverket, 2008).

Stater som omfattas av ett stort antal språk- och etniska grupper ger upphov till en mångfald där minoriteter och majoriteter hamnar i konflikt gällande frågor som till exempel språkliga rättigheter, landanspråk och invandringspolitik. Invandringen är en av de vanligaste orsakerna till moderna staters kulturella mångfald där individens valfrihet beror på sociala sedvänjor, ett gemensamt språk och kulturella meningar. Medlemskapet i en samhällelig struktur bör ge oss möjlighet, genom det individuella valet, att bestämma hur vi ska leva vårt liv, vilket vi anser är en självklarhet i ett demokratiskt samhälle. Kymlicka (1998) avslutar sin bok med en diskussion om olikhetens politik, där frågan kommer upp varför vi inte kan sikta in oss på det som vi som människor har gemensamt istället för att titta på det som skiljer oss åt.

För att återgå till de medborgerliga kriterierna, innebär de att individen har vissa rättigheter och skyldigheter, där skyldigheterna är upprättade genom olika lagar som ger upphov till vissa plikter. De *civila* medborgerliga rättigheterna består bland annat, i rättsligt avseende, av kvinnans likaberättigande med mannen och de *politiska* rättigheterna genom den allmänna rösträtten. De *sociala* rättigheterna

kan gälla till exempel skola, arbetsliv, sjukvård och socialförsäkringar. Genom ett flertal internationella konventioner och svensk lagstiftning skyddas dessa medborgarliga rättigheter. Undersökningar har visat att invandrare har ett lägre valdeltagande vilket kan ha olika förklaringar. En av dessa kan vara de sociala skillnaderna då det bland invandrare finns många låginkomsttagare och lågutbildade, men det kan även finnas en så kallad teknisk orsak som förklaras med att vid röstningstillfället påverkas röstlängderna av personer som lämnat landet. I gruppen politiskt utanförstående är invandrare överrepresenterade, vilket betyder att de har svårt att göra sig gällande i samhället (Petersson, 2004). Dahlstedt (2005) poängterar däremot att man inte bara ska stirra sig blind på att det är delaktighet och representativitet inom den politiska sfären som påverkar demokrati-processen, utan alla sociala sammanhang som individen rör sig i omfattas. Några arenor som bland annat nämns är familj, vardagsliv, ekonomi och näringsliv.

Maktutövning och inflytande är något som Dahlstedt (2005) har tittat närmare på och kopplar samman med det stora problem som representation egentligen innebär i vårt mångetniska och demokratiska Sverige. Dahlstedt (1998) nämner i sin rapport i samband med utvecklingsprojektet *Partnerskap för multietnisk integration* (PfMI) att det politiska deltagandet har en stor betydelse för en mångkulturell demokrati. En viktig aspekt är att om det sociala medborgarskapet fallerar genom ojämlika resurser, som till exempel utbildning och inkomst, påverkas även det politiska deltagandet, men även makt och inflytande. Folkets aktiva deltagande och representativitet av medborgarna är en förutsättning för demokrati. Dahlstedt citerar ur SOU:n 1990:44

”Demokratins mål är att medborgarna skall delta i formandet av framtiden och att de själva skall kunna delta i många sammanhang: i politiska val, som förtroendeval, i fackföreningar, som boende och som anställd.”

(Dahlstedt, 1998, s 6)

Om deltagandet endast omfattar en del av medborgarna som därmed blir dominerande finns en fara för att endast vissa gruppers intressen och behov kommer i fokus. Ganska självklart hotas demokratin om representativiteten hotas, eftersom inte samtliga medborgare kommer till tals eller deltar (a a). Det är här som vi har förstått att föreningsliv och organisering i olika konstellationer är ett sätt för utsatta grupper att närma sig delaktighet och samhörighet.

I Reserverad Demokrati (2005) tar Dahlstedt vidare upp att ett led i att avspegla den etniska mångfald som präglar det svenska samhället är att försöka tillsätta personer med annan bakgrund än en helsvensk inom ledande positioner. De ska ge en bild av hur det svenska samhället ser ut och verka för att demokratin blir till nytta för alla. Det betyder samtidigt att representanten, i det här fallet någon med en annan etnisk bakgrund, pekas ut och lämnas till det specifika kulturella och får i uppdrag att representera det mångkulturella och invandrarna. I samband med att någon uttrycks som avvikande beroende på olika aspekter som hudfärg, klädsel eller språk finns risken att även individen betraktar sig själv som avvikande antingen den vill eller inte. När någon ska integreras i vårt mångkulturella samhälle Sverige så är det indirekt redan uttalat att denna någon tillhör en redan utpekad grupp som inte följer den uttalade normen och får därmed svårigheter att få tillgång till de samhällsresurser som alla ska ha möjlighet till.

Kymlicka (1998) tar däremot upp att en så kallad spegelrepresentation genom att tillsätta fler individer med annan etnisk bakgrund inte är det optimala för samhället. Visserligen kan dessa öka förståelsen utifrån olika erfarenheter och upplevelser för att tillgodose intressen och behov som finns inom den specifika gruppen. De risker som kan uppstå är att *bara* för att det representativa ska vara avspeglat styrs valet och då går demokratin förlorad. Kymlicka nämner istället, att det är viktigt att framkalla en slags kultur som gör att gemene man utgår från vilja och förmåga att sätta sig in i andras upplevelser hos alla som finns i samhället. Det blir ett sätt att öka förståelsen för grupperns behov och intressen, vilket leder till en betydligt bättre process gällande det representativa samt till ett demokratiskt tänkande och handlande.

Sett ur det så kallade underifrånperspektivet förutsätts att dialoger skapas. Det är medborgaren som bor och arbetar på den specifika platsen och därmed har kunskaper om området, medan beslutsfattarna som regel inte har någon annan förbindelse, än rätten att fatta beslut. Dialoger ökar bland annat kollektivt handlande, samordning av resurser, samarbete och tillit som i sin tur leder till ett mångkulturellt och demokratiskt samhälle (Dahlstedt, 1998).

Putnam (2001) beskriver hur det genom tiderna har sökts hitta förklaringar till vad det är som påverkar demokratin och dess sätt att fungera. Han har utifrån studier i Italien försökt komma fram till om det är ekonomiska eller sociala förhållanden som påverkar eller om det är de politiska majoriteterna som ska ses som förklaring. Han kommer bland annat fram till att olika organisationsformer har betydelse. Demokratin visar sig fungera bättre ju fler människor som är organiserade i olika organisationer som till exempel idrottsföreningar och andra frivilliga nätverk. En hög organisationsanslutning är också en förklaring till varför de regioner som ingick i hans studie, också har en hög ekonomisk utveckling. Hans slutsats är därför att den ekonomiska tillväxten inte ger det starka organisationslivet, utan den ekonomiska ökningen orsakas av organisationernas existens. Putnam förklarar detta med att man genom sitt deltagande i någon slags organisation frammanar ett socialt kapital som medför att de mellanhavanden som medborgarna i samhället har, byggs på förtroende för andra människor i samhället. Individen förlitar sig på ett samarbete eftersom förtroendet gör att man litar på att den andre gör likadant. Detta leder till att organisationerna som bygger på starka sociala principer som tillit och ömsesidighet blir ett föredöme för möjligheter och samtidigt underlättar det samarbete som är en av grunderna för demokrati.

I vår valda litteratur som handlar om demokrati, är det sociala kapitalet något som beskrivs som nödvändigt för att få en demokratisk möjlighet att påverka. Bland annat redogör Putnam (1996) för det sociala kapitalet i samband med den effektivitet som visas i organisering av olika slag. Socialt kapital kan ses som resurser som bygger upp ett nätverk samt skapar en identitet i relationer men kapitalet påverkar även makten i relationerna. Det sociala kapitalet, bland annat vidden av nätverk och kunskap och förmåga att mobilisera de befintliga resurser som finns, påverkar i sin tur de andra kapitalen som en individ bör ha, det ekonomiska och kulturella kapitalet. Resurserna kan bestå av förtroende, ömsesidighet och sociala normer och kan ses som en förutsättning för att få demokratin att fungera. Finns det en hög grad av förtroende för andra och samhället i sig självt så skapar det samarbete, medan ett aktivt samarbete i sin tur skapar förtroende, vilket är viktigt i ett demokratiskt samhälle. Ömsesidighet och samarbete är det optimala istället för auktoritet och beroende och kan samtidigt leda till en acceptans för det specifika och gör att det också blir lättare att kompromissa.

Massmedialt sett uttrycks ofta vissa förortsmiljöer som områden med sociala problem och dessutom kopplas negativa aspekter som kriminalitet, etniska konflikter och isolering till dessa socialt utsatta områden. Apati och bristande samhällsengagemang förutsätts präglade dessa områden, och ofta benämns det som ett demokratiskt problem, eftersom demokrati utgår från aktivt deltagande medborgare som gör allt för att ifrågasätta och begripa till exempel makt eller andra invecklade resonemang. Demokratins bakgård skapas och kan ge upphov till eller förstärka ett utanförskap samtidigt som misstron till det svenska samhället ökar. Ideligen kan man läsa åsikter om hur det svenska politiska systemet inte lever upp till löftet om frihet och jämlikhet oavsett vilken bakgrund man har. Skillnaden på att säga och göra saker genomsyrar den svenska demokratin, vilket leder till att medborgarna sällan litar på de politiska representanterna. ”Politiker bara pratar, de handlar inte!” (Dahlstedt, 2005). När det gäller invandrades (nästan till obefintliga) politiska engagemang nämns orsaker som den enskilda individen, men även att det är grupper och strukturer som är hinder för möjligheter och öppningar inom bland annat politiska partier. En över- och underordning gestaltar sig inom de olika områdena, oavsett om det gäller politiska eller andra sammanhang, och invandrare har svårt att göra sin röst hörd och få möjlighet att delta på lika villkor.

Invandrare anses också ha sämre tillgång till sociala nätverk som i sin tur påverkar det sociala kapitalet och möjligheten till att skapa kontakter, vilket kan göra det svårt att ta sig in i den sociala sammanhållningen i partierna och framförallt att nå inflytande. Dahlstedt (2005) resonerar vidare om den politiska kompetens som förutsätts inom den svenska politiken, där aspekter som svensk möteskultur, goda kunskaper i svenska språket och att vara medveten om de rätta koderna, sätter sin prägel på den anpassning som krävs. Vem är det som bedömer vad som till exempel är goda kunskaper i svenska? Ett sådant överordnande bedömningsmönster kan lätt leda till att individer sorteras ut och inte blir fullständigt inkluderad för till exempel nominering till ett politiskt parti.

I misstrons korridorer hörs också åsikter om den delaktighet och tillhörighet som förutsätter ett demokratiskt tänkande och uttalanden som ”varför ska vi vara delaktiga när vi inte känner eller upplever att vi tillhör det svenska samhället” blir allt mer vanliga. Inom de flesta samhällsarenor, som till exempel arbetsplatser, i massmedier, av myndigheter och i andra vardagliga sammanhang upplever ofta invandrare åsidosättande och diskriminering, vilket gör att ställningstagande och engagemang kan väljas bort för att förmedla den brist på förtroende för det svenska samhället som finns. Passivitet, apati eller oförmögenhet behöver inte betyda att man brister i styrka och vilja, utan kan faktiskt vara ett strategiskt val att uttrycka sitt missnöje. Det demokratiska problemet skylls på invandrarna och deras oförmåga istället för att se problemet utifrån samhälleliga sociala strukturer. Invandrare har också oftast en redan pressad situation som gör att fokus kanske ligger på andra livsviktiga bekymmer, som till exempel arbetslöshet. De demokratiska konsekvenserna som uppstår med automatik är att så länge det råder ojämlika levnadsförhållanden och då framförallt i de socialt utsatta områdena har demokratin problem att befästas och *samtliga* medborgare kan alltså inte ges möjlighet att påverka vare sig sina levnadsvillkor eller utvecklingen i samhället genom de demokratiska grundbegreppen (a a).

Slutligen nämner Dahlstedt (2005) att Sverige som mångkulturell demokrati bör vara medveten om att integrationspolitiken inte bara riktar sig till invandrare utan måste omfatta samtliga medborgare i samhället och därmed ge ett större utrymme

för deltagande och inflytande oberoende av etnisk bakgrund. Oavsett tillskriven eller självvald tillhörighet bör alla i samhället behandlas lika och ges samma förutsättningar, vilket måste ses som demokratins röda tråd.

Integration och segregation

Begreppet integration används ofta i betydelsen assimilation, framförallt i media och vardagligt tal. Det är dock inte så vi använder det i detta arbete. Som vi ser det finns det tre olika typer av integration: assimilation, smältdegel och mångkulturalitet. Med assimilation menas oftast kulturell och civil assimilation vilket innebär att minoritetsgrupperna ska anpassa sig till majoritetsgruppen och ta till sig dess normer, seder och bruk. Även smältdegelsbegreppet innebär en gemensam samhällskultur men denna skall komma ur ett samspel mellan olika kulturer som ska utmytna i en ny gemensam kultur. Mångkulturalismen är en samhällsmodell som ger utrymme till olika gruppers kulturella särdrag (Roth, 1996).

”Invandrapolitikens mål är att invandrare skall kunna finna en jämbördig plats som samhällsmedlemmar i en anda av samverkan. Invandrarna skall dessutom ha rätt att få sina kulturella identiteter respekterade.” (a a, s 28).

I och med propositionen 1975:26 bestämde vi oss i Sverige för att överge assimilationspolitiken, som gällt fram till dess, och övergå till en mångkulturell integrationspolitik. Oavsett religion, kultur eller språk skall människor kunna uttrycka sina kulturella identiteter, vilket vi förutsätter borde vara den svenska mångkulturella visionen.

I SOU 2006:73 skriver Pérez med utgångspunkt från proposition 1997/98:16 att det inte finns någon definition av begreppet integration i integrationspolitiken, däremot finns ett antal viktiga meningar som ger innebörd åt begreppet. Bland annat att integration består av flera dimensioner; inte betyder påtvingad assimilering; ska bygga på respekt för kulturell särart och är en ömsesidig process som gäller både invandrare och samhället i övrigt. Det poängteras också att kulturell identitet är ett individuellt val. Vi ställer oss nu frågande till hur allmänheten ska kunna ta till sig att begreppet integration har fått en ny innebörd, från assimilation till mångkulturalitet, när inte ens politiker och forskare har lyckats presentera en tydlig definition. Hur ska det ”nya” begreppet då kunna implementeras i statliga och kommunala verksamheter så att strukturell och institutionell diskriminering motverkas?

Ett av de största hindren för att alla människor ska kunna delta i samhällslivet på lika villkor är den strukturella/institutionella diskrimineringen. Med strukturell diskriminering menas *samhällets maktstrukturer och ideologiskapande* vilka dels gör skillnad på olika kategorier av människor dels rangordnar dessa. Det är på denna nivå som samhället organiserar sina diskursiva och symboliska resurser samt kopplar bilden av ”den andre” till materiella resurser, inflytande och makt. Exempel på strukturella resurser som skapar diskriminering är arbetsfördelning, politikens utformning, välfärdens organisering och medborgarstatus. Institutionell diskriminering däremot syftar på den diskriminering som finns *inom enskilda organisatoriska* kontexter som skolor, arbetsplatser och myndigheter. Denna diskriminering beror delvis på samhällets regelverk och normsystem och kan ha sin grund i rutiner som baseras på fördomar om etnisk eller könsmässig olikhet,

men kan även bero på institutionens misslyckande med att motverka den strukturella ojämlikheten (SOU 2006:79).

Om integration är social sammanhållning som blir möjlig genom solidariska handlingar och en känsla av tillhörighet bland samhällsmedlemmarna, måste diskrimineringen och den systematiska utestängningen av vissa grupper och individer stoppas. Detta innebär att diskrepansen mellan politiskt korrekta deklARATIONER och politiken i praktiken åtgärdas. Integrationens dilemma är att alla människors lika rättigheter och lika värde deklareraras samtidigt som den strukturella och den institutionella diskrimineringen andrafierar, marginaliserar och exkluderar vissa grupper från makt och inflytande i samhället. I dag har betoningen på social sammanhållning på majoritetens villkor blivit ett sätt att dölja utestängning och diskriminering (SOU 2006:79). Vi anser att detta påminner mycket om assimilationspolitiken som Sverige hade fram till mitten av 1970-talet. Har vi alltså inte kommit längre, trots över 30 år med en så kallad mångkulturell politik?

Enligt de los Reyes och Kamali finns det en mångkulturell diskurs/retorik som kommer uppifrån det vill säga från staten som dock inte leder till någon lösning på hur man bör organisera samhället, vilket kan bidra till att bevara ett vi-och-dom-tänkande – interaktionen sker mellan vi (integrerade) och dem (ska integreras). Detta kan vara en del av orsaken till de ”knapphändiga” resultaten av statsfinansierade projekt (SOU 2006:73).

Ett problem med rapporterna som låg till grund för 1974 års invandrapolitik var att de polariserade människor bosatta i Sverige, i grupperna ”invandrarna” och ”svenskar”. ”Svenskarna” antogs vara de integrerade och behövde då inte någon integrationspolitik medan ”invandrarna” däremot sågs som icke-integrerade och därför måste integreras genom insatser från ”svenskar”. Ett annat problem var att jämlikhetsprincipen begränsades till att enbart gälla lika rättigheter. Frågor om *lika möjligheter och likvärdigt utfall i relation till meriter och arbetsinsats* togs inte upp (SOU 2006:79).

Tidigt i sitt slutbetänkande befäster Invandrar- och flyktingkommittén (IFK) att invandrare inte bör objektifieras genom uttryck som ”integrera invandrare” eller ”integrationen av invandrare” dessutom efterfrågar de en ny politik vars mål är att bryta gränsen mellan ”vi” och ”dem” / ”svenskar” och ”invandrare”, men samtidigt använder IFK själva ett språk som befäster just dessa gränser och denna objektifiering. Som exempel kan tas delbetänkandets titel *Arbete till invandrare* och det ”nyttotänkande” kommittén tar upp i samband med invandring där ”invandrarna” presenteras som ”nyttiga” för ”oss” (SOU 2006:79).

Det är svårt att diskutera integration utan att också ta upp segregation. Enligt Mats Franzén (2001) handlar segregation om skillnader och åtskiljande. Viktigt att betona är att det gäller hierarkiska skillnader mellan minst två grupper. Detta skapar insiders och outsiders, vi-och-dom, upphöjda och stigmatiserade. Franzén ger två synsätt på segregation i sin artikel, farosynen och orättfärdighetssynen. Vi kommer här endast att ta upp den sistnämnda. I orättfärdighetssynen blir segregationen ett problem först när åtskillnaden upplevs som orättfärdig och brist på erkännande av ”de andra” vilka därmed förödmjukas – stigmatiseras. Rumslig segregation kan enligt Franzéns resonemang leda till att man inte får del i de rättigheter man har som medborgare. Till exempel har de segregerade områdena ofta sämre standard, skolor och levnadsvillkor. Dessutom erkänns den som utsätts

för rumslig segregation inte fullt ut som ”riktigt moraliskt kapabel” person och görs till en andra klassens medborgare.

Sverige, som traditionellt är en nationalstat, har en förhållandevis homogen majoritetsbefolkning men har blivit mångkulturellt genom invandring som skett i flera omgångar. Detta gör att samhället har mer eller mindre djupgående eller underförstådda ideer om vad ”svenskhet” är. I denna typ av stater är det oftast majoritetsbefolkningens språk och religion som utgör referensram för dess medborgare. De flesta mångkulturella statstyper har problem med diskriminering inom viktiga områden där minoriteterna känner sig marginaliserade, utestängda och utsatta. Detta kallar Roth (2005) för negativ distans men det kan även kallas för segregation inom till exempel arbetsmarknaden. Ett problem som är mer karaktäristiskt för en nationalstat som Sverige är att invandrargrupper tillskrivs negativa egenskaper. Dessa attityder är sedan svåra att förändra och förhindra. En utmaning är dessutom att göra majoritetsbefolkningen mer öppna och mottagliga för andra kulturer och därmed uppnå positiv närhet, integration (a a).

Diskriminering och utestängning kan ske på flera olika områden bland annat genom att en person väljs bort vid anställningsförfarande på grund av religiös eller etnisk tillhörighet. När Roth (a a) talar om negativ distans som en form av segregation utgår han främst från områdena arbetsmarknad, politik och högre utbildning men detta utanförskap innefattar även att de utestängda inte har någon relation till eller interaktion med de grupper som är delaktiga inom dessa områden. Denna segregation leder till att de utsatta inte har samma möjlighet att delta och samverka i föreningsliv eller fritidsaktiviteter och därmed inte heller får en känsla av delaktighet i samhällsidentiteten. Även majoritetsbefolkningen kan drabbas av konsekvenserna av utestängningen av vissa grupper på dessa viktiga samhällsområden. Distansen kan medföra en förlust av viktiga sociala och kulturella värden och verksamhetens kreativitet och framväxt begränsas.

Palander (2006) definierar däremot segregation som separation i boende, det vill säga att olika grupper bor i olika områden i en och samma stad. Hon skriver vidare i sin studie att segregation kan förklaras som en rumslig koncentration eftersom det i områden antingen finns en över- eller underrepresentation av en viss grupp. Boendesegregation som kan leda till utsatthet och social exkludering och därmed tolkas som ett samhällsproblem, stigmatiserar då både bostadsområden och de boende. Följden av detta kan bli att individer bosatta i segregerade områden kan mista tillgång till eller deltagande i utbildning, arbetsmarknad, bostadsmarknad, social service samt politiskt inflytande och därmed riskeras en social isolering. Den sociala sammanhållningen i form av delade normer, värderingar och sociala nätverk i samhället, hamnar i farozonen. Synpunkter som lyfts fram gällande problematiken boendesegregation är att det inte beror på det geografiska avståndet, utan bör förklaras som ett socialt avstånd, hierarkisk maktfördelning och ojämna tillgångar till resurser.

”Viktigast i en integrationsprocess är, som vi ser det, att informationskanaler öppnas i vilka information får flöda i olika riktningar. För att detta ska ske och kommunikationen bli förståelseskapande behövs det tillit mellan de som ska kommunicera. Tillit är inte något som kommer av sig självt eller uppstår i anonyma situationer, där snarare kategoriseringar och fördomar kan flöda, utan uppstår och utvecklas lättast och effektivast på ett nära och personligt plan.” (Malmö Stad, 2006a, s 45).

Återigen dyker *tillit* upp, precis som i diskussionerna gällande demokrati, vilket gör att vi uppfattar kopplingen mellan demokrati och integration som något som är beroende av varandra. Kommunikation mellan samhällets medborgare oavsett etnisk bakgrund, öppnar upp nödvändiga dialoger och ökar den förståelse som behövs för att kunna mötas på halva vägen och bidrar därmed också till ökad respekt för varandra. Förtroendefulla samarbeten mellan samhällets medborgare och institutioner som utgår från demokratiska principer gör att integration ses som naturligt och inte som problematiskt.

METOD

Vi insåg efter noga övervägande att intervjuer är den kvalitativa metod som bäst kan tjäna studiens syfte eftersom vi vill få en tydlig bild av Brobyggarnas verksamheter och deras syfte utifrån respektive informants upplevelser och erfarenheter för att få en djupare förståelse. Vi har begränsat oss till att intervjua fem nya informanter, men vi kommer även att använda oss av två intervjuer från ett arbete vi gjorde om Brobyggarnas verksamheter hösten 2006, eftersom vi anser att de är relevanta att ta upp i denna studie då de var vår första kontakt med fenomenet.

När det gäller observation ser vi det som ett komplement till intervjumaterialet och kommer i vår studie att använda oss av en observation som genomfördes 2006 i samband med det tidigare arbetet som vi nämnt innan.

När vår process i tänkandet om metod efter många om och men var färdig resulterade det i litteraturstudier, en tidigare genomförd observation och semistrukturerade intervjuer.

Litteraturstudier

För att kunna ge en så nyanserad bild som möjligt av Brobyggarnas verksamheter anser vi det viktigt att kunna redogöra för de bakomliggande orsakerna till att verksamheterna en gång initierades. Den informationen har vi inhämtat från olika skrivna källor som till exempel statens offentliga utredningar (SOU) som genomförts på uppdrag av Regeringen gällande problematiken kring segregation och diskriminering. Malmö Stad har i sin tur genomfört och utgivit rapporter och utvärderingar av olika integrationsprojekt till följd av storstadssatsningen, vilka vi också har använt oss av.

I ett tidigt skede tog vi en hel dag till förfogande för att undersöka vilken litteratur som skulle kunna vara aktuell utifrån vissa övergripande teman. Vi sökte på ämnesord som till exempel Storstadssatsning, integrationspolitik och Brobyggare. Dessa teman utgick vi ifrån eftersom vi upplevde dem som relevanta utifrån tidigare information och arbeten som vi hade till hands. Våra funderingar kretsade också kring vilka teoretiska infallsvinklar vi skulle använda oss av. Vi diskuterade olika teorier som tagits upp under vår socionomutbildning eller som nämnts i litteratur som vi läst i samband med tidigare arbeten och enades slutligen om ett antal teorier som vi sett närmare på.

Därefter gjorde vi ett besök på Malmö högskolas bibliotek på Orkanen där i stort sett all litteratur fanns tillgänglig. Det vi inte kunde hitta vid det besöket reserverade vi och hämtade senare på Hälsa och Samhälles bibliotek. Eftersom vår handledare är insatt i vårt ämne har han också varit en inspirationskälla och tipsat oss om intressant litteratur.

Observation

Den observation som vi använder oss av i studien genomförde vi hösten 2006 i samband med vårt projektarbete i kursen *Etnicitet, mångkulturalitet och socialt arbete*. Arbetet handlade om Brobyggarnas arbete i relation till skolan och vi fick under det arbetets gång tillfälle att närvara vid ett möte mellan skola och föräldrar

på en av Malmö Stads skolor. Anledningen till att vi väljer att använda oss av den observationen är att vi anser att utifrån vilket fenomen man studerar kan det tillföra mycket att se och uppleva fenomenet i praktiken. Det kan också ge oss en större inblick i sammanhanget och dessutom en ökad förståelse för fenomenet samtidigt som vi också får chansen att visa att vi faktiskt sett Brobyggare i full aktion.

Observationen som tilldrog sig en kväll på en av Malmö Stads skolor blev ett sätt för oss att få en inblick i hur en Brobyggare kan agera. Vi noterade, reflekterade och gjorde de nödvändiga anteckningarna som vi tyckte var relevanta i vårt arbete. Vår känsla var att det var det sätt som var minst inkräktande i sammanhanget och vi upplevde också i samband med presentationen att det var godtagbart för de närvarande. Mötet öppnades av Brobyggaren och vi förstod ganska snart att det var det första mötet med just denna grupp, vilket gjorde att en presentation av de närvarande var på sin plats. Mötet bestod av fem lärare, skolvärdinnan, en förälder med svensk bakgrund samt nio föräldrar med invandrabakgrund. Brobyggaren förklarade varför mötet skulle äga rum och angav de teman som skulle prägla kommande möten och gick snabbt in på dagens tema som skulle omfatta vem eller vilka som har ansvaret för vad och vilka förväntningar som finns på skolan respektive föräldrarna. Ordet lämnades fritt. Det var ett oerhört intressant och givande möte som varade i två timmar. Mötet gav oss en inblick i vilka utmaningar Brobyggarna kan ställas inför, samtidigt som vi fick en känsla av de spänningar som kan finnas mellan skolpersonal och föräldrar. En av våra reflektioner var att mötets deltagare bestod av framförallt föräldrar med invandrabakgrund, vilket visar på deras engagemang. För att kunna få till en dialog eller ett samarbete mellan skola och föräldrar anser vi det viktigt att flertalet föräldrar är närvarande, inte bara ett tiotal som speglar endast en liten del, och där majoritetsbefolkningen knappast är representerad. Vi väljer därför att ta med observationen för att belysa de svårigheter som kan uppstå i arbetet med Malmö Stads integrationsmål, trots Brobyggarnas goda intentioner. Enligt oss är det enda de kan göra, att sprida information och leda ett sådant här möte. De kan inte påverka sammansättningen av den grupp som väljer att komma.

Semistrukturerad intervju

Denscombe (2000) redogör bland annat för den semistrukturerade intervjun, vilket är ett mellanting mellan den strukturerade och ostrukturerade, där man vid intervjutillfället har en färdig lista med ämnen och frågor, vilket liknar den strukturerade, men som är mer flexibel utifrån ordningsföljd och tillåter betydligt öppnare svar. Denscombe framhåller att ju mer intervjupersonen uttrycker sina egna ord och tankar desto bättre för att upptäcka och förstå ett komplext problem. Vi uppfattar att semistrukturerade intervjuer passar oss bäst. Det visade sig också i samband med våra intervjuer att vi vid flera tillfällen hamnade utanför de nerskrivna frågorna men vi kände att det var viktigt att låta informanterna få utrymme att prata om det som de tyckte kändes viktigt. Vid ett par tillfällen blev vi dock tvungna att strukturera upp det för att inte hamna allt för långt utanför ämnet.

En intervju kan förklaras som en händelse där både det verbala och icke-verbala studeras. En interaktion mellan intervjuperson och intervjuare i samband med frågor och svar där även kroppsspråk har betydelse, och därmed påverkar intervjuaren resultatet. Känslan för det icke-verbala ger information som kan vara viktig i sammanhanget. Till exempel när informanten är bekväm eller obekvämt i frågorna, det vill säga uppmärksamhet på om kroppshållningen är öppen (avslapp-

nad) eller stängd (korsade armar) (Ohlsson, 2005). Detta upplevde vi vid några intervjuer, samtidigt som kroppsspråket i andra intervjuer användes för att understryka det sagda. En förtjänst med intervjuer är att man kan träffas ansikte mot ansikte, vilket gör det mer personligt. Vi vill betona att vi har under alla våra intervjuer känt oss välkomna och alla Brobyggare har visat ett stort engagemang för att delta i vår studie. Detta tolkar vi som en medvetenhet om möjligheterna med att deras verksamheter uppmärksammas (Rosengren & Arvidson, 2002).

Intervjuer ger oss också mer information från varje intervjuperson, men få intervjupersoner ger samtidigt inte så differentierad information. För att försöka få den önskade mångsidiga bilden utifrån de få informanter som vi anser studiens storlek och tidsram tillåter, har vi valt Brobyggare i olika verksamheter och från olika områden. Samtidigt är intervjumetod mer eller mindre tidskrävande beroende på intervjuform, dels utifrån intervjutillfället, men också utifrån den bearbetning som krävs. Eftersom vi har använt oss av diktafon vid varje intervjutillfälle, har en del av bearbetningen bestått av transkribering. Vi har i samband med transkriberingarna upplevt vissa svårigheter när det gäller att uttyda det som intervjupersonen sagt, beroende på bakgrundsbrus, akustik och till viss del att intervjupersonen bryter på sitt modersmål. Alla våra intervjuer har pågått så länge vi har känt att vi har fått ny information. Vi har däremot aktat oss för att ha allt för styrande frågor, eftersom vi annars hade riskerat att inte få reda på det vi egentligen är ute efter. Flexibiliteten är viktig för att öppna upp samtalet, men vi uppfattade vid någon intervju att det också var viktigt att inte låta det dra iväg allt för mycket, vi hade lätt kunnat skriva om ett helt annat ämne.

Vägledande för utformningen av intervjuguiden (Bilaga 1) är våra forskningsintressen och våra frågeställningar. Vi utformade semistrukturerade intervjuguiden där vi har försökt att undvika styrande frågor och koncentrerat oss på olika teman. Denna flexibilitet tror vi kan öppna upp för mer informativa och personliga svar. Vi har använt oss av en subjektiv standardisering av frågorna, vilket innebär att vi anpassar frågorna efter situationen och intervjupersonen. Vi skapade en intervjuguide inför den första intervjun, med Utvecklingsledaren för integration, men omformulerade den till viss del inför intervjuerna med Brobyggarna. Eftersom Brobyggarna kan komma från olika kulturer är vår uppfattning att flexibiliteten och subjektiviteten är viktig för att vi ska kunna förtydliga oss, men även för att kunna anpassa frågorna efter den information vi får. Vid en av våra intervjuer blev det ganska uppenbart vid ett flertal tillfällen under samtalet att en av oss hade svårt att både förstå och bli förstådd, men vi uppmärksammade det tidigt i intervjun och lät den andre ta över (a a). Då vårt val av population är starkt begränsad är det svårt att göra en pilotintervju vilket annars hade varit önskvärt för att testa formuleringen av frågorna (Cederberg, 2006). Därför har vi istället bett vår handledare läsa och kommentera intervjuguiden för att få en uppfattning om vi uttryckt oss tydligt nog för att få den information vi är ute efter. Detta behov av att testa frågorna uppmärksammade vi vid analysen av det empiriska materialet, då vi upptäckte att en av våra frågor inte gav oss den informationen vi varit ute efter. I vissa av intervjuerna fick vi dock ändå denna information via diskussioner kring andra intervjufrågor.

Det har varit viktigt för oss att ha en medvetenhet om att alla intervjuer inte kan bearbetas som en samlad enhet utan måste tematiseras enskilt. Detta för att inte missa viktiga teman som kan vara avgörande för studien, men som kanske bara ventileras i en av intervjuerna. Först efter tematiseringen kan man jämföra det insamlade materialet för att hitta likheter och skillnader. För att hitta dessa teman

lyssnade vi igenom de bandade intervjuerna ett flertal gånger och läste även det transkriberade materialet upprepade gånger (Rosengren & Arvidson, 2002). Redan efter den andra intervjun upplevde vi att det fanns många gemensamma teman som tagits upp och vi var nog båda omedvetet extra vaksamma på dessa teman under de efterkommande intervjuerna, med risk att styra samtalet naturligtvis.

Utifrån det transkriberade materialet av intervjuerna letade vi efter huvudteman som beskrev vad intervjun handlade om. Dessa huvudteman bröt vi sedan ner i underteman för att lyfta fram nya aspekter som gav möjlighet till vidare förståelse och analys (Carlbom, 2008). Dessa aspekter ledde också till att intervjuguiden omformulerades för att upptäcka fler sidor av verksamheterna vid nästa intervju-tillfälle, samtidigt som vi behövde vara öppna för att intervjupersonen kunde ta upp nya perspektiv på fenomenet och tillåta detta. När intervjuerna inte längre bedömdes ge några nya perspektiv hade mättnad uppnåtts och vi kunde gå vidare till nästa fas (Starrin, 1996). Tematiseringarna som utkristalliserats bör egentligen valideras genom att vi återvänder till fältet för att jämföra dem med verkligheten. Detta kunde vi ha gjort genom till exempel kompletterande intervjuer, men vi kom istället överens med informanterna om möjligheten att kunna kontakta dem över telefon eller mail om det skulle behövas. Utifrån olika validerade teman underlättas generaliseringar som förklarar övriga teman och samband. Dessa generaliseringar jämförde vi sedan med våra valda teorier och begreppsanalyser (Denscombe, 2000).

Val av informanter

Vår motivering till urvalsmetod bygger på att vi har en delvis explorativ studie vilket gör att vi är intresserade av att få så mycket information som möjligt om Brobyggarnas verksamheter. Det är viktigt för oss att få med många skilda åsikter för att därmed få en bredare uppfattning om informanternas upplevelser av verksamheterna. Rosengren & Arvidson (2002) diskuterar inte urval i den utforskande forskningsansatsen utan nämner val istället och i denna explorativa anda gör vi därför ett val snarare än ett urval av informanter.

Eftersom vi redan vid vårt tidigare arbete 2006 fått indikationer om vem som hade det övergripande ansvaret för Brobyggarnas verksamheter tyckte vi att det var bra att inleda med att kontakta henne. Detta gjorde vi redan i samband med den etiska prövningen för att kunna få en underskrift på tillståndsbilagan. Vi passade då också på att boka en intervju med henne. Vid intervjun fick vi en del tips om Brobyggare ute i verksamheterna. Vi bestämde oss för att kontakta de Brobyggare som fanns stationerade på för oss annorlunda verksamheter men också med placering i olika stadsdelar. Innan vi kontaktade informanterna skaffade vi oss information om just deras verksamheter utifrån på Malmö Stads hemsida.

Det viktigaste var att få så mycket information som möjligt om Brobyggarnas verksamheter samt hur de uppfattade sitt syfte och arbete, vilket gjorde att vi började med att intervjua Utvecklingsledaren för integration i Malmö Stad för att sedan utifrån hennes utsagor hitta nya infallsvinklar för att kunna gå vidare till nästa intervjuperson. Ett problem som vi var medvetna om kunde uppstå, var att en intervju med en av Brobyggarna inte behövde göra att kunskapen om verksamheterna förändrades något nämnvärt och att informationsmättnad kunde uppstå, så att vi inte lärde oss mer om ämnet. En annan risk var att vi helt enkelt kan ha valt fel intervjupersoner. Svårigheter att hitta representanter för alla perspektiv på

verksamheterna kan göra att undersökningen blir tidskrävande. Tidsaspekten kan också påverkas eftersom vi genom djupgående intervjuer behövde ta till oss andra människors upplevelser.

Vi kontaktade sedan informanterna genom att maila en förfrågan om de ville delta i vår studie. I samband med den mailkontakten bifogade vi också informationsbilagan (Bilaga 2) för att i ett så tidigt skede som möjligt redogöra för vårt syfte med intervjun. Det tog inte speciellt lång tid innan informanterna svarade på våra mail och samtidigt visade starkt intresse för att medverka. Tider för intervjuer bokades utifrån när informanterna hade tid att avsätta. Detta ansåg vi var ett hänsynstagande för att de inte skulle känna sig pressade. Eftersom tre av intervjuerna med Brobyggarna skedde tre dagar i rad, har vi så här i efterhand insett att vi borde ha försäkrat oss om att ha minst en dag emellan intervjuerna. Vi upplevde att vi inte hann smälta och ta till oss alla intryck som gavs, innan det var dags att planera nästa intervju. Den fjärde Brobyggaren hörde av sig något senare eftersom hon varit upptagen. Det resulterade i att den intervjun skedde under senare delen av vår skrivprocess, vilket gjorde att vi valde bort en tidskrävande transkribering av denna intervju men sammanfattade våra anteckningar för att hitta teman och jämföra dessa med tidigare intervjuer.

Vid varje intervjutillfälle har vi enligt gängse regler lämnat fram samtyckesbilagan (Bilaga 3) för underskrift samtidigt som vi också för var informant berättat att vi kommer att anonymisera honom eller henne i uppsatsen för att säkerställa att de inte kan kännas igen. Vår tanke bakom anonymiteten var att undvika att utsätta informanterna och deras åsikter för påtryckningar av chef, kolleger och målgrupper, men det kan också indirekt ge en möjlighet för intervjun att blir mer öppen för egna tankar och upplevelser, vilket är något vi ville ha fram i vår studie.

Presentation av informanter

Vi har som sagt försökt att få Brobyggare från olika typer av verksamheter, men för att garantera anonymitet har vi i presentationen valt att inte nämna vare sig verksamheternas namn eller i vilka stadsdelar som de är aktiva. Undantaget är Informant A, Utvecklingsledaren för integration, då hon intervjuas i egenskap av sin tjänst och inte utifrån sina personliga åsikter. Vi tog det säkra före det osäkra och försäkrade oss i samband med denna intervju om att vi fick nämna hennes namn. Vi har inte heller valt att ge informanterna fiktiva namn eftersom det kan ge associationer och använder oss därför av Informant A, B, C och så vidare.

Informant A Vår första informant är alltså Utvecklingsledaren för integration i Malmö Stad, Britta Ström. Hon är en av de personer som har varit med från storstadssatsningen start och har under alla dessa år följt Brobyggarnas olika verksamheter. Vi upplever att hon är väl insatt i vårt fenomen och har ett stort engagemang för integrationsfrågor. Vi träffar henne på Stadshuset i Malmö där hon har sitt kontor och intervjun tar ganska exakt en timme.

Informant B Informanten är sedan en tid placerad som Brobyggare i en av Malmös stadsdelar och den aktuella verksamheten är än så länge ett projekt. Hon är sedan ett par år utbildad socionom och har utländsk bakgrund. Intervjun genomfördes på hennes arbetsplats i ett konferensrum med glasörrar, vilket gjorde att vi fick en stark känsla av den gemytliga stämning som finns i huset då hon vid varje tillfälle när någon gick förbi glatt vinkade. Efter en och en halv

timme bestående av både intervju och samtal av mer privat karaktär lämnar vi hennes arbetsplats.

Informant C Informant C är en manlig Brobyggare med lång erfarenhet av socialt arbete och är placerad i en stadsdel som från början inte ingick i storstads-satsningen. Efter att ha frågat oss fram lyckas vi till slut hitta honom på hans kontor, där vi också genomför den en timme långa intervjun. Han berättar att han har utländsk bakgrund och utbildning inom drogförebyggande arbete. Vi inser att vi träffar en Brobyggare med ett oerhört stort engagemang och förstår snabbt att det blir vår uppgift att se till att vi håller oss till ämnet.

Informant D Vår fjärde informant är ännu en engagerad Brobyggare och han har en hög akademisk utbildning och utländsk bakgrund. Trots hans tydliga engagemang upplever vi honom som lite blygsam i sin framtoning, men han hade ändå mycket att säga. Även honom möter vi på hans arbetsplats och under intervjun som sker i lunchrummet blir vi bjudna på kaffe och kaka. Efter ungefär en timme tackar vi för att vi fick komma och får Brobyggarens visitkort om vi vid senare tillfälle skulle vilja ställa ytterligare frågor eller eventuellt komplettera.

Informant E Informant E möter vi på hennes arbetsplats där vi bjuds på kaffe och hembakta kakor i personalrummet samtidigt som verksamheten pågår för fullt runt omkring. Vi upplever henne som en mycket drivande personlighet. Denna Brobyggare har många och starka åsikter och uttrycker att vi gärna får nämna hennes namn i studien, vilket vi avböjer utifrån vårt etiska ställningstagande att anonymisera alla Brobyggarna som deltar i våra intervjuer. Återigen träffar vi en Brobyggare med utländsk bakgrund samt relevant yrkesutbildning. Intervjun tog cirka en timme.

Informant F Detta är en person som vi intervjuade i vårt tidigare arbete. En oerhört engagerad Brobyggare som vi spontant skulle vilja kalla eldsjäl. Han har varit med ifrån verksamhetens start och hade mycket grundläggande information att delge oss vid vårt möte. Brobyggaren berättade att han har en akademisk utbildning samt en kulturkompetens utifrån sin utländska bakgrund. Vi har senare förstått att all den information vi fick då har lagt grunden till stora delar av de kunskaper vi har om Brobyggarna och deras verksamheter. Vi fick i samband med det mötet massor av material och tips om var vi skulle kunna hitta information om verksamheterna och det var också han som gav oss möjligheten att utföra vår observation. Den redovisning som vi fick skedde i ett konferensrum på den verksamhet som han var placerad på då och var dels en utförlig PowerPoint presentation, men också gavs tillfälle att ställa frågor utifrån vår intervjuguide.

Informant G Ännu en informant från vårt tidigare arbete och en person som kontaktades utifrån en personlig relation. Han var ingen Brobyggare utan intervjuades utifrån sin roll som biträdande rektor på en skola i Malmö Stad och vi fick tillfälle att ta del av hans erfarenheter av hur man kan använda sig av Brobyggare inom skolan. Mötet, som var på hans rum på den skola han arbetade på, tog allt som allt 45 minuter, och gav oss en tydlig bild av hur man utifrån olika situationer kan anlita Brobyggare för att bland annat kommunicera på ett bra sätt. Han kunde också redogöra för sina upplevelser, men även delge oss sina åsikter om vad som hände när Brobyggarna initierades, inom skolans område.

RESULTAT OCH ANALYS AV VÅRT EMPIRISKA MATERIAL

I det här kapitlet redogör vi för vårt empiriska material som består av framförallt intervjuer. Efter noggranna diskussioner har vi bestämt oss för att använda oss av en integrerad framställning av resultat och analys. Vi upplever nämligen att det ger ett bättre sammanhang för er läsare samtidigt som vi undviker att bli långrandiga och upprepande i så viktiga ämnen som integration- och demokratiarbete, som kommer att ha en genomgående påverkan på vårt svenska samhälle.

Tematiseringarna utgår dels från intervjuguiden, men givetvis även från de teman som framkommit i diskussioner vid intervjutillfällena. Utifrån dessa teman har vi sedan formulerat våra rubriker där vi sammanfattningsvis presenterar vårt empiriska resultat och våra analyser kopplade till bakgrundsmaterialet för vår studie, det vill säga kapitlet *Vägen till Brobyggandet*, samt våra teoretiska utgångspunkter.

Vi vill poängtera att det är våra fem informanter som intervjuats i sin egenskap som Brobyggare som vi syftar på när vi uttrycker ”Brobyggare säger” eller liknande. Vi är medvetna om att vi inte kan uttala oss om *alla* Brobyggares åsikter.

Uppifrånperspektivet

Som vi tidigare nämnt började vi med att intervjua Britta Ström, Malmö Stads Utvecklingsledare för integration, för att få reda på hur Brobyggarnas verksamheter startades, men också för att få en inblick i hur det ser ut idag. Hon beskriver att utifrån tilldelade storstadspengar är det Malmö Stad som centralt ”drar igång” och delar ut pengar till projekt som sedan förväntas tas in som ordinarie verksamhet i stadsdelarna. Så här långt fungerar det som det är sagt utifrån givna direktiv från storstadspolitiska beslut. Britta Ström (Informant A) berättar vidare att delegering sedan sker till stadsdelarna för att de ska åstadkomma en åtgärdsplan och därigenom ansöka om medel för att starta upp verksamheter, som hon uttrycker ska stödja insatser i områden där människor lever i utanförskap.

Det är alltså fyra stadsdelar i Malmö som omfattats av storstadsmedel, som i sin tur har lett till lokala avtal och mål. Vi upplever att dessa inte har förankrats till fullo eftersom det inte riktigt uttalats vad som ska göras och då det inte heller finns gemensamma riktlinjer för arbetet i de olika stadsdelarna. Detta kan skapa viss förvirring bland tjänstemännen samtidigt som det kan försvåra Brobyggarnas arbete.

Denna förvirring beskriver en av våra informanter,

”I bland kan jag jämföra det med ungefär med att de ger mig ett konstigt verktyg i handen och säga; Reparera din bil! Då skulle jag ställa mig och vrida och vända och tänka; Var passar denna bäst nånstans i bilen? Kan jag ta av hjulen med den, nej det kan jag inte. Ok då kan jag inte göra det och då får jag söka någon annanstans och lite är det ju samma företeelse med oavsett vem du sätter till i en organisation.” (Informant G)

Brobyggarna ska vara en slags ”demokratiarbetare”, men placeringen i skolorna blev minst av allt demokratisk. Skolorna tillfrågades inte om de ville ha en Brobyggare och vare de eller Brobyggarna informerades om vad de förväntades göra (Malmö Stad, 2006a).

Informant A framhäver däremot att det i de lokala utvecklingsavtalen är tydligt angett hur man ska gå till väga med utformandet av åtgärdsprogrammen inom varje stadsdel, för att uppnå de definierade målen. Flera av våra informanter tar upp förankringsproblematiken som i vissa fall har skapat problem i deras arbete eftersom det kan leda till friktion eller missförstånd mellan Brobyggare och övrig personal inom verksamheterna.

Ett annat problem som kan uppstå utifrån ett uppifrånperspektiv är när Brobyggarna inte ges befogenhet att utveckla och arbeta efter sina egna idéer och metoder, då det faktiskt är Brobyggarna som har erfarenheterna och kunskaperna om hur praktiken egentligen ser ut (Informant D). Även Informant F uttrycker att det är viktigt att chefen ger utrymme för Brobyggarna att jobba med och lösa de olika problem som uppstår. Enligt honom ska de inte alltid behöva utgå från ett uttalat uppdrag, utan måste ta sig friheten att se behoven.

Att ha kontakter och förmedla information från en part till en annan, kan man göra, men att göra sig själv överflödigt så att parterna kommunicerar direkt, kan inte genomföras utan förankring hos båda parterna. Informant F deltar i möten, både arbetsplatsmöten och personalmöten, vilket har underlättat förankringen i skolan. Han har till exempel kunnat hjälpa lärarna att förstå föräldrarnas reaktioner eftersom han kan förklara de kulturella koderna och ibland känner han även till den specifika familjens förhållanden i övrigt. Tillit och förtroende mellan individer och samhälle ökar när information förmedlas genom dialoger. För att åstadkomma dessa dialoger krävs att Brobyggaren har legitimitet hos båda parter.

En förklaring till de olika riktlinjer som stadsdelarna jobbar efter är att de har olika tolkningar av integration (Informant F), vilket vi återkommer till under rubriken *Hur ska Integration tolkas?*. Ytterligare en tolkning uttryckte Mona Sahlin 2001; kraven på invandrare bör skärpas och för att få en tydligare politik måste alla följa Sveriges syn på frihet och jämlikhet. Det måste tvingas in svenska värderingar om inte den svenska synen får fäste hos invandrare. Men vad innebär då egentligen dessa värderingar, frihet och jämlikhet, och vem är vi som ska tvinga dessa andra? Det är det specifika svenska majoritetssamhället som förespråkar och tolkar dessa värderingar utifrån lagar och förordningar, vilket i förlängningen uttrycker att det är maktens korridorer som sätter riktlinjerna (Hallberg & Lernestedt, 2002).

Makt är negativt i demokratiskt tänkande och gör att förtroende och ömsesidighet minimeras och leder samtidigt till att samarbete och kompromisser försvåras (Putnam, 1996).

Hur ska integration tolkas?

Vi var väldigt nyfikna på hur våra informanter definierar begreppet integration, eftersom det är ett av alla de mål som de ska försöka uppnå, och vi frågade varje informant om deras personliga tolkning av begreppet. Denna fråga fanns inte med i vårt tidigare arbete (2006), vilket gör att Informant F och G inte finns med i vår

redogörelse. För att tydliggöra och göra de olika definitionerna lättöverskådliga har vi valt att redovisa varje informant för sig.

INFORMANT A Hennes definition utgår från ett ömsesidigt sätt att hantera samhället och att alla ska ha chans att delta på lika villkor. Det är enligt henne också viktigt att utveckla samhället så att olika varianter kan inrymmas.

INFORMANT B Integration för Informant B handlar om att inte känna sig vilsen i det nya samhället, det vill säga veta vart man ska vända sig i olika frågor. Hon poängterar vikten av att känna att livet är värt att leva och att kunna känna sig som ett stöd för sina barn.

INFORMANT C För Informant C innebär integration valfrihet och möjlighet att tillhöra den samhörighetsgrupp som han känner, men ändå vara en del av majoriteten. Han betonar att integration inte får betyda att individen ska känna att han måste assimilera sig, och nämner också att det är en klassfråga. Roth (1996) poängterar just att invandrarna ska ha rätt till respekt för sina kulturella identiteter och att vi faktiskt övergav assimilationspolitiken för trettio år sedan.

INFORMANT D Att olika kulturer och bakgrunder ska samverka på ett harmoniskt sätt som leder till att samhället utvecklas, är Informant D:s definition av integration. Integration är vidare när individen känner att han är en del av samhället och när samhället tar hand om individen. Samhället bör präglas av förståelse och öppenhet, samtidigt som individen vill göra allt för att samhället ska utvecklas och gå vidare. Om integration har uppnåtts skiljer inte samhället mellan olika individer och alla ses som jämlika.

INFORMANT E Vi fick inget konkret svar från denna informant, men tolkade mellan raderna att integration för Informant E innebär att bygga broar mellan två poler, det vill säga de etniska grupperna och majoritetssamhället. Språket och möten över gränserna anser hon vara nyckeln till integration. Hon betonar vikten av att alla ska prata svenska, eftersom språket är något som vi alla bör ha gemensamt i det svenska samhället.

Här ovan redovisar vi de olika definitioner som våra informanter uppgett och spontant är de väldigt olika. Vi upplever tydliga tecken på att alla inte är överens om vad integration innebär eller definieras som, vilket inte är så konstigt med tanke på att varken stadsdelar (Malmö Stad, 2004), politiker eller forskare kan enas om hur begreppet ska definieras (SOU 2006:73). Det är något som vi upptäckt redan tidigt under vår socionomutbildning och vi ställer oss frågande till hur begreppet ända ifrån integrationspolitik till Brobyggarnas verksamheter ska kunna förankras om det inte finns en tydlig definition som alla förhåller sig till och utgår ifrån.

Sociala sedvänjor, gemensamt språk och kulturella meningar påstår Kymlicka (1998) påverkar valfriheten i ett mångfaldssamhälle. En viktig aspekt i samband med mångkulturella samhällen och de krav som ställs av etniska grupper är skyddet för individernas medborgerliga och politiska rättigheter, speciellt för att ge plats åt de kulturella skillnaderna eller olikheterna som kan finnas i en demokratisk stat. Kymlicka har uppfattningen att en grupp bör ges gruppsspecifika rättigheter för att skydda dessa olikheter och skillnader. Det kan till exempel gälla rätten till särskild representation som även Dahlstedt (2005) nämner.

Integration innebär inte att det bara är invandrare som berörs, utan integration är en angelägenhet som hela samhället måste ta del av. Det har också poängterats i 1998 års integrationspolitiska proposition att integration inte är en ensidig process utan ska vara en ömsesidig och dynamisk process av alla i samhället, oavsett om man tillhör majoritetsbefolkningen eller någon så kallad etnisk minoritet.

”För att den generella politiken ska präglas av den mångfald som finns i samhället, bör i princip också alla vara med och utforma den och ta ansvar för den” (Dahlstedt, 2005, s.15).

Informant B anser att mycket av ansvaret för integrationen ligger på individen som invandrat. Individen har oftast gjort ett val att flytta till just Sverige och bör ta ansvar för att lära sig och öppna upp för att ta emot information om hur det fungerar i Sverige. Det kan dock ta tid, samtidigt som det svenska samhällssystemet måste ta sin del av ansvaret, fortsätter Informanten och ger exemplet att det finns stora krav på att individen ska arbeta, men det finns inga jobb för högutbildade invandrare, *”vi har världens mest högutbildade taxichaufförer i Sverige”*.

Informant G anser att den dagen man behäftas med ett svenskt medborgarskap är man inte längre invandrare, och Informant A bekräftar att integrationspolitikens ståndpunkt utgår från att integration är något man jobbar med under de första tre åren i landet, sen ska det inte behövas för då ska människor vara integrerade. Det här ger oss tydliga indikationer på att man har missat något på vägen. Integration gäller alla i samhället och inte bara invandrarna, vilket alla våra Informanter är överens om, men det poängteras även i de integrationspolitiska rapporter och utredningar som vi läst och redogjort för.

Utländska medborgare bosatta i Sverige har samma rättigheter och skyldigheter som svenska medborgare, förutom rätten att rösta i riksdagsvalet (Migrationsverket, 2008), vilket påverkar den demokratiska elitismen då inte alla har möjlighet att välja sin representant (Korsnes, 2003)

Dahlstedt (2005) och Petersson, (2004) är eniga i sina uttalanden om att de medborgerliga sociala rättigheterna undergrävs på grund av ojämlika resurser genom till exempel sämre skolor, hög arbetslöshet och sämre kunskap om det svenska sjukvårdssystemet, i de utsatta områdena. Ett exempel som Informant B tar upp är hur snabbt det gick att ta fram lägenheter (ca 90) till de drabbade i samband med branden på Potatisåker i Malmö,

”... när Rosengård till exempel eller Kroksbäck är bombat av människor eller familjer, var har de här lägenheterna funnits innan? Värför har man inte låtit de människor flytta in dit? De har slått sig på bröstet och är jättestolta, förstasidan: MKB har fixat 97 lägenheter till de människor som har förlorat sina hem, jaha var kom de ifrån?” (Informant B)

Varför Brobyggare?

Brobyggare har utifrån storstadspolitiska medel placerats i fyra av Malmös stadsdelar och är en del av de så kallade integrationsprojekten. Det gemensamma målet för Brobyggarna är att genom demokratiarbete främja integrationen och ett av de främsta redskapen är tillit, för att därigenom skapa kommunikation mellan boende i utsatta områden och majoritetssamhället (Malmö Stad, 2006b). Tillit och

kommunikation är grundläggande sociala kapital och är nödvändiga för att känna tillhörighet, oavsett om det gäller samhället eller andra sociala relationer (Putnam, 1996). En kommunikation som sker åt båda håll kan vara ett led för att utveckla ett tryggt mångkulturellt samhälle, vilket är Malmö Stads intention och där Brobyggarna ska ses som resurser för att underlätta förståelse och samverkan i ett sådant samhälle.

Brobyggarna själva beskriver sitt syfte på lite olika sätt, men vi upplever ändå att det finns flera likheter i deras uttalanden. En röd tråd genom alla våra intervjuer är, för att använda Informant D:s ord, syftet ”*att bygga broar mellan olika grupp och individ...så att de förstår varandra, kunna ha en dialog*”. Informant A tillägger att Brobyggarna genom denna kommunikationskanal också kan påverka så att förändringar sker så att verksamheten kan ge bättre service, vilket ger medborgaren möjlighet till att lyckas. Hon poängterar slutligen att Brobyggarnas syfte i stort sett handlar om delaktighet, det vill säga demokratiarbete.

Vi uppfattar att Brobyggarnas arbetsuppgifter ser väldigt olika ut, trots att deras mål är desamma och vi tar här upp tre exempel från olika typer av verksamheter. Informant B arbetar med att förmedla information i dubbel bemärkelse, dels till de boende i de fyra stadsdelarna genom till exempel föreläsningar på skolor och vuxenutbildningar, dels tar hon därifrån med sig värdefull information om deras seder och bruk till kollegorna i den verksamhet där hon är placerad. En dubbelkommunikation som har visat sig vara betydelsefull för alla parter och som i sin tur lett till större förståelse för viktiga samhällsfunktioner. Några av Informant C:s arbetsuppgifter riktar sig specifikt till socialtjänstens verksamheter. Han kan till exempel bli kontaktad för att sitta med vid informationsmöten, samarbetsmöten och trepartsmöten. Dessutom informerar han olika delar i socialtjänsten om den speciella sakkunnighet som han besitter utifrån sin etniska bakgrund, vilket ger den förståelse som är nödvändig för hans arbete. Det tredje exemplet plockar vi från Informant E som till stor del inriktar sin verksamhet mot barn och skola. Bland annat har hon varit med och startat upp en föräldraförening i skolan, där man genom att bjuda in specialister av olika slag kunnat öka förståelse för skolans verksamhet. Föräldraföreningen har också fått hjälp med att utforma en språk-mässigt förenklad läroplan och individuella utvecklingsplaner. Studiebesök på andra skolor har skapat större engagemang, förståelse och delaktighet bland föräldrar i det bostadsområde som verksamheten omfattar.

För att konkretisera hur arbetet med skolan kan se ut ger vi här en inblick i det praktiska arbetet. Under observationen (2006) uppmärksammade vi att de närvarande föräldrarna har ett starkt intresse av att vara delaktiga i barnens skolgång. Stora frågor som barnens säkerhet, men också läxläsning och respekt diskuterades. Personalen på skolan fick möjlighet att bemöta föräldrarnas oro och även förklara hur rutinerna i den svenska skolan fungerar. På mötet ställdes, av en pappa med invandrarbakgrund, frågan varför det inte finns fler svenska barn på skolan. Den kvällen fick han inget ingående svar men ämnet skulle tas upp på kommande möten. Det här tyckte vi var en intressant aspekt eftersom det alltid är svenskars reaktioner på invandrartäthet som tas upp och inte invandrades reaktioner på ”svenskgleshet”.

Vem kan vara Brobyggare?

En Brobyggare bör ha förmågan att skapa kontakter och förtroende både hos boende och organisationer, förmedla kommunikation, motivera och tydliggöra, ha

språk- och kulturkompetens, personlig integritet och alltid se möjligheter istället för svårigheter (Malmö Stad, 2006a).

Utifrån Brobyggarnas enorma arbete för att förverkliga Malmö Stads högt uppsatta mål för integrationsarbetet kan det vara intressant att ta reda på vilken kompetens som egentligen behövs för att vara Brobyggare. Våra intervjuade Brobyggare har berättat för oss hur deras kompetens ser ut, men *alla* informanterna har gett förslag på vilken kompetens de anser behövs för att kunna vara en länk i olika sammanhang. Enligt Informant F är det viktigt att det är rätt person och att den har lätt att anpassa sig, är självständig, förtroendeskapande och har förmåga att kunna påverka. Personen bör även ha akademisk utbildning, bra kunskaper om svenska koder, vara flerspråkig, ambitiös, ha fantasi, positiv inställning och framförallt vara *optimist*.

En del av våra informanter anser inte att den akademiska utbildningen är avgörande för att kunna arbeta som Brobyggare. De säger att det spelar ingen roll hur hög utbildning man har om man inte kan tyda de ”kulturella nycklarna”, samtidigt som det beroende på vilken verksamhet som gäller kan vara viktigt med specifik utbildning. Andra informanter talar till exempel om skolans verksamhet, där det kan vara viktigt att ha en pedagogisk utbildning i grunden för att Brobyggaren ska känna sig på samma nivå som övrig personal. En annan aspekt är vikten av erfarenhet och kunskap om andra skolsystem och -traditioner för att lättare kunna länka. Det finns grupper av invandrare som kommer från kulturer som ofta är mycket olik den svenska och där skolsystemen är mer auktoritära. Föräldrar som själva har gått i dessa skolor förstår ofta inte riktigt varför den svenska skolan inte kan ta den uppfostrande rollen. Brobyggarens uppgift kan vara att förklara för föräldrarna att deras barn inte sköter sig i skolan och att det finns behov av hjälp och stöd hemifrån. Enligt Informant G är det samtidigt viktigt att Brobyggaren känner till det svenska skolsystemet och är positiv till detta. Personen måste vidare vara bra i sitt eget hemspråk samt svenska språket eftersom den ska kunna informera åt båda håll, däremot är det inte lika viktigt med pedagogisk eller annan akademisk utbildning tycker han.

”Jag tycker att som Brobyggare (paus) Alltså man måste vara väl förtrogen med det svenska skolsystemet. Det måste de känna till och på något sätt måste man också anamma det. Jag tror inte att man som Brobyggare kan arbeta i den här organisationen om man tycker att Sverige och dess skolsystem inte är bra. Då kan man inte vara Brobyggare här men då kan man inte vara lärare i heller i och för sig. Så det är inte specifikt för Brobyggarna. Sen tycker jag väl (paus) Nej, de ska ju givetvis ha ett väl fungerande modersmål och de ska ju själv vara duktiga på det språket som de själv behärskar sen tycker jag att man kan väl (paus) det svenska språket ska behärskas bra för det är ju mycket informativt utåt va (paus) det är inte bara det att de informerar på sitt eget språk utan de är ju mycket också en informationskanal utåt mot övriga inom skolan. Men sen om man ser om de ska ha en pedagogisk utbildning eller så? Nej det tycker jag inte att det behövs.” (Informant G)

Något som efterlyses av en del informanter är däremot fortbildning i demokrati-frågor, i form av både föreläsningar, seminarier och debatter. För oss låter detta väldigt rimligt eftersom syftet med Brobyggarnas arbete är att utveckla det demokratiska tänkandet för att främja integrationen.

Det verkar finnas en generell uppfattning om att Brobyggare måste ha en annan etnisk bakgrund, säger Informant C. Själv har hon däremot starka åsikter om att det behövs svenska Brobyggare. Det etniska svenska är också viktigt att lyfta fram i sammanhanget menar hon.

I samband med vår studie har vi bara träffat Brobyggare med utländsk bakgrund men fått information om att det finns åtminstone en svensk Brobyggare i Malmö Stad. Våra andra informanter var öppna för, men tveksamma till att även svenskar kan jobba som Brobyggare. I så fall skulle det optimala vara att arbeta i team, det vill säga ett team bestående av en Brobyggare med invandrarbakgrund och en etniskt svensk Brobyggare.

Dahlstedts (1998) diskussion om skapande av dialoger blir viktigt i ett sådant sammanhang, eftersom de utsatta områdena inte enbart består av invandrare. Det kan även finnas marginaliserade svenskar som har behov av stöd och hjälp i kommunikationen med myndigheter och andra etablerade institutioner. De utsatta områdena kan genom ett teamarbete skapa förutsättningar för samtliga boende samt samhörighet och delaktighet.

Provisoriskt eller fast förankrat brofäste?

Något som nämns under intervjuerna och som till viss del ses som problematiskt är det namn som används, det vill säga Brobyggarna. Det som var helt nytt för oss är att den benämningen används så länge som verksamheten är ett projekt, och så fort Brobyggarnas arbete tas upp i den ordinarie verksamheten byter de titel. Informant B uppger att hon upplever svårigheter då Brobyggare oftast kopplas ihop med just projekt och därför inte ger den status som skapar förtroende.

”... idag är inte Brobyggarbenämningen så tydlig och folk är väldigt skeptiska, man kopplar direkt till att det är projekt...” (Informant B)

Hon berättar om hur hon vid ett första möte och presentation av sig själv och sin verksamhet alltid måste börja med att förklara vad Brobyggare är och gör, för att sedan redogöra för sin kompetens, hon menar att hon upplever att hon behöver försvara sin roll i sammanhanget.

Informant C är inte speciellt störd av benämningen Brobyggare, men upplever att han blir ifrågasatt och undrar vad verksamheten egentligen har för legitimitet. Han bekräftar vidare att en diskussion har varit uppe bland Brobyggarna om att byta namn, eftersom de har velat gå ut och få fotfäste och ett erkännande. Han har svårt att hitta en titel för det uppdrag som han utför. Däremot gav han oss en del förslag på olika benämningar, men vi fick känslan av att han hade svårt att identifiera sig med något av dem. Ett förslag som Informant B gav, var att Brobyggaren ska benämnas utifrån den verksamhet som denne är placerad i och som passar in bland de andra benämningarna som finns inom verksamheten. Informant D vars verksamhet har blivit permanent och därmed legitim, har även fått en annan titel. En titel som tydligt beskriver vad han arbetar med.

Projekt har en tendens att riskera långsiktigheten som behövs i ett så omvälvande arbete som Brobyggarna genomför och som enligt dem tar lång tid att se resultaten av. Så fort som en förbättring kan skönjas dras verksamheten in i tron att problemet är löst. I utvärderingen *Fyra Stadsdelar* (2004) anses långsiktighet och kontinuitet vara grundläggande för storstadspolitikens genomförande.

”... närvaron av ... elever förbättrats så mycket så vi anser inte längre att behovet finns. ... så du väntar med att det ska försämrats och sen ska du se behovet igen.” (Informant C om ett samtal med en stadsdelschef)

En annan anledning till att projekt läggs ner är att resurser dras in när storstadspengarna tar slut, vilket de flesta Informanterna håller med oss om.

Palander (2006) redogör för hur regeringen har framhållt att insatser av stor dignitet som tidsbegränsas, det vill säga projekt, kan göra mer skada än nytta och poängterar vikten av långsiktighet i storstadpolitiken. Det ställs även krav på de Lokala utvecklingsavtalen om en öppenhet för förändringar och långsiktighet.

Samverkan över gränserna

En av grundpelarna för integration är att kunna samverka över gränserna, oavsett om det är stadsdelsgränser eller mellan grupper och individer. Brobyggarna själva tycker att det är a och o i deras arbete och har upprättat ett Brobyggarnätverk som träffas ungefär två gånger om året och där alla Brobyggare ges möjligheten att mötas för att utbyta erfarenheter och delta i seminarier med mera. Vissa informanter antyder att det tyvärr är Brobyggare som väljer att inte delta i dessa möten, men det finns även de Brobyggare som inte får delta på grund av att deras överordnade inte ser något värde i ett sådant möte, men även tidsbrist kan anges som orsak. Vidare berättar Brobyggarna om en fempoängskurs som har genomförts på Malmö Högskola och där Brobyggarna deltog för att, som Britta Ström säger,

”... hålla ihop Brobyggarna och utveckla arbetet. Och inte minst det som kanske är nästan det viktigaste av allt, få Brobyggarnas chefer att inse nyttan, hur man kan använda Brobyggarna, hur man kan få dem så att säga förankrade på sina arbetsplatser” (Informant A)

Dessutom hålls så kallade minimmöten cirka en gång i månaden, som består av ett visst antal Brobyggare som bildar en arbetsgrupp och där även Malmö Stad representeras.

Ett förslag som en av våra informanter gav, var att det behövs fler Brobyggare som arbetar övergripande i Malmö Stad och framförallt på det strukturella planet (Informant C). Det som vi skulle se som en reformerande åtgärd vore att satsa på centralt placerade Brobyggare. Dessa Brobyggares huvuduppgift skulle i så fall vara att motverka den strukturella- och institutionella diskrimineringen genom att informera berörda politiker och näringsliv samt allmänheten för att motverka fördomar. De skulle också kunna ha traditionella Brobyggarruppgifter för att stödja *alla* stadsdelar. Dessutom borde det finnas en samordnande tjänst vars huvudsakliga uppgifter skulle bestå av att samla alla de erfarenheter, metoder, frågeställningar och dilemman som kan uppstå bland de områdesbaserade Brobyggarna och deras verksamheter. Ett sådant uppdrag skulle kunna vara ett led i spridningen av metoder som därmed skulle kunna utnyttjas på ett bättre sätt. För att verkligen åstadkomma integration anser vi att det dessutom måste arbetas lika mycket på det organisatoriska planet som med de utsatta områdena. Detta skulle även kunna vara ett sätt att ta till vara på medborgarnas åsikter både politiskt och i andra sociala sammanhang, och maktförhållanden i form av över- och underordning försvinner förhoppningsvis så småningom helt (Dahlstedt, 2005).

Förutom Brobyggarnätverket samverkar respektive verksamhet med de institutioner som finns i deras områden En informant (E) har till exempel ett stort samarbete med skola och fastighetsägare, medan andra Brobyggare samarbetar mycket med socialtjänsten eller och kriminalvården (C och D). Något som gav oss en annan vinkling av samverkan var den intervju som vi gjorde med en Brobyggare 2006. Hans ambition var att genom föreningslivet engagera de boende, vilket han såg som vägen till delaktighet. Något som denna informant brann för var att starta föreningar och då gärna etniska föreningar. Han påpekar däremot att det fanns vissa svårigheter när det gällde samverkan med de svenska föreningarna som redan fanns i området. Dessa föreningar är traditionellt inskränkta och består av gamla gubbar som inte alls vill samarbeta, fortsätter Informant F. En risk som vi ser är att det blir introverta grupper om inte ett utbyte sker med redan befintliga föreningar och andra instanser i samhället, det vill säga att föreningskapande kan leda till ytterligare segregering istället för integration. Vi menar att om den arabiska kvinnoföreningen till exempel diskuterar varför arbetsgivarna har problem med att de bär slöja, kan det vara betydelsefullt att utbyta erfarenheter och upplevelser med till exempel den afghanska kvinnoföreningen för att skapa möten och samhörighet över gränserna.

Som vi påpekar i våra teoretiska utgångspunkter kan föreningslivet även vara något positivt. Detta tar också Putnam (2001) upp i samband med diskussion om organisering och om det kan vara ett sätt att förbättra demokratin, samtidigt som samhällets ekonomiska utveckling stimuleras. Det känns också viktigt för oss att tänka på formen av föreningar för att undvika riskerna med slutenhet som kan uppstå. Vi menar att det bör ske organisering utifrån intressen istället för etnicitet.

En av de så kallade linkarna på Munkhätteskolan tog i rapporten *Brobyggare mot skolor* upp att vi i Sverige är väldigt snabba att gruppera vilket ger omedvetna konsekvenser. Författarna frågar sig om detta att dela upp ”invandrarna” i ytterligare grupper kan leda till ökad segregation och det att man har en Brobyggare för varje grupp poängterar skillnader istället för att underlätta integrationen. De är ändå övertygade om att Linkworkprojektet är både ”sammanförande och integrationsbefrämjande”. (Malmö Stad, 2006a).

Brobyggarnas roll i form av medlare i olika sammanhang där ökad förståelse mellan olika instanser i det svenska samhället och invandrargrupper är ett måste, upplever vi som något oerhört positivt. Vi har ändå fått känslan av om det verkligen kan vara tillräckligt. En av anledningarna till detta är att Brobyggarna inte finns stationerade inom alla stadsdelar i Malmö kommun, utan har koncentrerats på enbart en del områden. Samtidigt som vi fått bekräftat från våra informanter, men också drog egna slutsatser, har vi kommit fram till att det saknas ett övergripande samarbete mellan stadsdelarna, vilket vi anser vara en förutsättning för att kunna genomföra de övergripande mål som integrationspolitiken står för. I slutbetänkandet (SOU 2005:29) tar man upp riskerna med att man i samband med de Lokala utvecklingsavtalen och de insatser som de förespråkar stigmatiserar vissa områden och därmed utestänger delaktigheten till det övriga samhället.

Underifrånperspektivet

Något som är av största vikt för Brobyggarnas arbete är att kunna utgå från de behov som medborgarna uttrycker samtidigt som arbetet ska bygga på att tillgodose de rättigheter i samhället som alla ska kunna få ta del av. Det finns flera tillvägagångssätt för att ta reda på vilka behov som finns. Enligt Informant F finns

tre viktiga kanaler för integration. 1) Religion – kyrka kontra moské. 2) Kultur – dans och musik. 3) Politiska tillfällen – inför valet. För att mobilisera de boende finns ännu fler viktiga kanaler: föreningar, träffpunkter, skolan och viktigaste av allt de så kallade nyckelpersonerna, en person som kan påverka gruppen och bli en slags ledare för den specifika gruppen. De kanske aldrig tidigare engagerat sig, men erbjuder utbildningar i form av studiecirkel där viktiga ämnen som demokrati, lagar och regler tas upp (Informant F). Arbetet på fältet är grundläggande och vi får höra en trevlig anekdot som vi tycker tydligt beskriver nyckelpersonens position. Brobyggaren berättar om en äldre man som bor i området och som ofta sitter på torget. Mannen har många barn som alla också bor i området med sina respektive familjer. Det vill säga han är ”farfar” till en stor del av kvarteret.

Möjligheten att delta på lika villkor i vårt demokratiska samhälle förutsätter att man till viss del lyssnar på medborgarna och frågar vad de vill. Här kan man tala om både direkt demokrati och deltagardemokrati (Korsnes, 2003) Det är också viktigt att informera om hur samhället fungerar för att skapa ömsesidighet och förståelse för varandra, oavsett vem man är eller var man bor. Man kan inte förutsätta att berget kommer till Muhammed, utan Muhammed måste komma till berget, för att delge vad en av Informanterna sa (F). Tankar och värderingar kan vara så olika att missförstånd blir ofrånkomliga och kan dessutom leda till rädsla och missnöje för det främmande, istället för att väcka en nyfikenhet som leder till positiva möten och känslor av delaktighet och samhörighet i vårt svenska samhälle.

SLUTDISKUSSION

Vi har inte varit speciellt sparsamma med våra egna åsikter under arbetets gång, men vi ska ändå här försöka att knyta ihop säcken. Vi har insett att det här är ett oerhört stort och engagerande ämne i vårt svenska samhälle, som vi har varit naiva nog att tro ska vara demokratiskt. Som tur är har vi genom denna studie upptäckt att Brobyggarnas arbete är en ljusglimt i slutet på tunneln och med deras hjälp får vi känslan av att hoppets lykta har tänts. Vi har stor förståelse för att det är ett enormt arbete som krävs för att både få ordning på det strukturella men också skapa den delaktighet och samhörighetskänsla bland allmänheten som behövs för att överhuvudtaget börja tala om integration. Ansvar för så här samhällsomvälvande åtgärder kan inte läggas på kortvariga projekt, utan måste tas på större allvar och ges den tid som krävs.

Brobyggarnas arbete är oerhört mångfacetterat och verksamheterna skiljer sig mycket åt, och detta kan bero på att definitionen av integration är så otydlig och öppnar upp för alla de olika tolkningar som finns. Det gör att det kan uppstå svårigheter bland annat när samverkan över stadsdelsgränserna behövs. Vi blev chockade av att höra att vissa Brobyggare inte får möjlighet att delta i den enda fortbildning som just nu ges, det vill säga seminarier och utbyte av erfarenheter med andra Brobyggare. Den mångfald av arbetsuppgifter som Brobyggarna har, gör det också väldigt svårt för oss att på ett grundligt sätt redogöra för deras arbete utan att riskera deras anonymitet.

Något som förvånar oss är att det efter åtta års intensivt Brobyggande i de fyra valda stadsdelarna ännu inte spridit sig till alla stadsdelar i Malmö Stad. Kan det verkligen vara så att en del av samhället har rätten att vägra integreras, medan andra i stort sett tvingas till det? Vi anser att det rent informativt är viktigt att nå fram och förmedla att integration inte bara gäller invandrare utan alla som finns i det svenska samhället. Integration är ett ömsesidigt samarbete som förutsätter förtroende och tillit och då fordras att alla är delaktiga. Samtidigt tror vi att fokuseringen på ”problemområden” lätt leder till ökad stigmatisering och att det motverkar storstadspolitikens mål om att alla stadsdelar ska anses attraktiva.

En risk med Brobyggarnas arbete är att grupperingarna kan förstärkas eftersom man befäster skillnaderna. Även om det är integration som eftersträvas i Brobyggarnas arbete, blir det kanske istället ett sätt att bygga broar med ett fast fundament som under lång tid måste finnas på plats. Frågan är vad som eftersträvas med Brobyggarna? Det verkar inte finnas ett uttalat slutmål med integrationspolitiken. Är det integration man eftersträvar när man startar integrationsprojekt, som till exempel Brobyggare, vilka förstärker det faktum att invandrare i de utsatta områdena kan behöva särskilda insatser. Det blir en paradox i strävandet efter att behålla den egna kulturen samtidigt som man säger att Brobyggarna behövs för att bygga broar mellan invandrarens kultur och den svenska kulturen. Detta kan avhjälpas genom att flytta fokus från invandrarna till alla boende i området, det vill säga även poängtera att marginaliserade svenskar behöver hjälp att integreras. Rent strukturellt och institutionellt rekommenderar vi också att det tas en rejäl fundering på hur vårt språk används för att undvika att objektifiera grupper och individer och därigenom befästa ett vi-och-dom-tänkande. Massmedia har också ett stort inflytande på den allmänna uppfattningen och skapar

gärna grupperingar där invandrare ofta kopplas till sociala problem och därmed blir utpekade som ett problem.

Efter en aktivt efterfrågad arbetskraftsinvandring för att höja den svenska välfärden är invandrare idag inte längre lika attraktiva i vårt samhälle. Vi går nu ändå ut och efterfrågar ytterligare arbetskraftsinvandring i form av högutbildade läkare till exempel, istället för att ta till vara de resurser som redan finns och ge dem möjlighet att använda sig av sin kompetens rätt på den svenska arbetsmarknaden. Tanken med integrationsmålen var säkert god, men de har glömts bort under åren, vilket gör att vi idag får ta till Brobyggare. När Brobyggarna arbetar med att skapa dialoger och möten är det inte för att göra invandrarna mer ”svenska”, det vill säga assimileras, utan de vill åstadkomma en förståelse mellan kulturerna och på så vis motverka fördomar och därmed komma ett steg närmare jämlikhet kulturer emellan.

När det gäller benämningen på Brobyggarna förstår vi deras tvekan och diskussioner eftersom vi själva ofta fått förklara oss när vi berättat om vårt arbete, oavsett om vi har pratat med yrkesverksamma inom socialt arbete eller inom vårt privata umgänge. Det kanske är så, att det är dags att byta namn för att få den legitimitet och status som krävs för att få ett erkännande av både boende, samarbetspartners och allmänheten. Vi upplever samtidigt att det är viktigt att alla Brobyggare använder sig av samma titel för att visa på någon slags samhörighet och tydliggöra det uppdrag som de alla har. Med utgångspunkt från våra diskussioner kring verksamheternas mål och syfte är vårt förslag Demokratisamordnare. Alla är ju överens om att det är demokratiarbete som utförs och man kommer samtidigt ifrån fokuseringen på invandrare. Demokrati gäller alla och öppnar upp för samarbete över gränserna medan integration generellt kopplas till invandrare och därmed också blir stigmatiserande.

De diskussioner som förs i de utvärderingar som vi läst och som handlar om underrepresentation av invandrades valdeltagande förstår vi är viktiga och speciellt i samband med demokratifrågor. Vi väljer att inte gå in närmare på det i denna slutdiskussion, annat än för att kommentera att vi till viss del faktiskt förstår att valdeltagande inte prioriteras av dessa medborgare. Upplever man sig utstött och diskriminerad känner man inte heller något ansvar för samhället samtidigt som det säkert finns andra problem i den vardagliga livssituationen som kan vara mer akuta.

Som ni kanske förstår är Brobyggarnas arbete bara en mikroskopisk del av allt som behöver göras i form av integrations- och demokratiarbete. Som det är nu kan de inte förväntas göra mer än att lindra konsekvenserna och definitivt inte motverka segregationen som storstadpolitiken en gång gav i uppdrag. För att kunna göra verklig nytta måste Brobygggarverksamheterna utökas och även ges möjlighet att börja arbeta övergripande, vilket vi diskuterar i analysen.

Det har varit oerhört intressant att möta dessa engagerade Brobyggare som vill så mycket men som vi upplever är bakbunda av de praktiker och rutiner som dominerar vårt svenska samhälle. Vi hoppas ändå så småningom kunna bli deras kollegor och få vara delaktiga i den viktiga process som integrations- och demokratiarbetet innebär.

REFERENSER

- Andersson, B., Liedholm, M. Lindberg, G., Sörensen, J. (2002) *Demokrati och delaktighet? Delrapport om storstadssatsningen i Fosie, Hyllie och Södra Innerstaden*. Lund: Sociologiska Institutionen, Lunds Universitet
- Borevi, K (2002) *Välfärdsstaten i det mångkulturella samhället*. Uppsala: Uppsala Universitet
- Carlbom, A (2008) *Föreläsning 2 i Kvalitativa metoder*, 2008-02-19, Malmö Högskola, Hälsa och Samhälle
- Cederberg, M (2006) *Utifrån sett – inifrån upplevt. Några unga kvinnor som kom till Sverige i tonåren och deras möte med den svenska skolan*. Malmö: Holmbergs i Malmö AB
- Dahlstedt, M (1998) *Politiskt medborgarskap, integration och mångkulturell demokrati*. Umeå: UmU Tryckeri
- Dahlstedt, M (2005) *Reserverad demokrati*. Umeå: Boréa Bokförlag
- Denscombe, M (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur
- Franzén, M (2001) Problemet segregation: en orättvis jämförelse. I: Magnusson L (Red) *Den delade staden*. Umeå: Boréa Bokförlag
- Hallberg, P & Lernestedt, C (red) (2002) *Svenska värderingar*, Stockholm: Carlsson Bokförlag
- Hylland Eriksen, T (2003) *Etnicitet och nationalism*. Falun; Scandbook
- Korsnes, O (red)(2003) *Sociologiskt lexikon*, Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur
- Kymlicka, W (1998) *Mångkulturellt medborgarskap*. Nora: Bokförlaget Nya Doxa
- Malmö Stad (1999a) *Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö Stad*.
<http://www.malmo.se/download/18.33aee30d103b8f159168000114967/integrplansvenska.pdf>
(2008-04-07)
- Malmö Stad (1999b) *Lokalt utvecklingsavtal mellan staten och Malmö kommun*
http://www.storstad.gov.se/framtid/arkiv/kommun/malmo/lokalt_utvecklingsavtal_malmo_nov_99.pdf
(2008-04-07)
- Malmö Stad (2004) *Fyra stadsdelar – fyra vägar mot integration*. Lund: Rahms i Lund AB
- Malmö Stad (2006a) *Brobyggare mot skolor – en satsning i invandrantäta bostadsområden*. Lund: Rahms i Lund

- Malmö Stad (2006b) *Brobyggare i Malmö*, Informationsbroschyr
- Malmö Stad (2007) *Lokalt Utvecklingsavtal mellan staten och Malmö Stad*
<http://www.malmo.se/download/18.61737bc811563aceeb8000987/Lokalt+utvecklingsavtal+2007.pdf>
(2008-04-07)
- Migrationsverket (2008) *Svenskt medborgarskap*
<http://www.migrationsverket.se/index.jsp?swedish/medborg/medborg.html> 2008-04-24
- Ohlsson, A (2005) *Föreläsning i kommunikation*, 2005-05-27, Malmö Högskola, Hälsa och Samhälle
- Palander, C (2006) *Områdesbaserad politik för minskad segregation. En studie av den svenska storstadspolitiken*. Uppsala: Uppsala Universitet
- Petersson, O (2004) *Svensk politik*. Stockholm: Norstedts Juridik AB
- Putnam, R (1996) *Den fungerande demokratin. Medborgarandans rötter i Italien*. Stockholm: SNS Förlag
- Putnam, R (2001) *Den ensamme bowlaren*, Stockholm: SNS Förlag
- Rosengren, K E & Arvidson, P (2002) *Sociologisk metodik*. Malmö: Daleke Grafiska AB
- Roth, H-I (1996) *Mångfaldens gränser*. Uppsala: Bokförlaget Arena
- Roth, H-I (2005) *Mångkulturalismens utmaningar*. Lund: Studentlitteratur
- Skrivelse 1994/95:131 *Invandrar- och flyktingpolitiken*
http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=37&dok_id=GI03131 (2006-12-15)
- Starrin, B (1996), Grounded Theory – En modell för kvalitativ analys. I: Svensson, P-G & Starrin, B (Red) *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur
- SOU 1998:25 *Tre städer – En storstadspolitik för hela landet*
<http://forsvar.regeringen.se/sb/d/108/a/24927> (2008-04-07)
- SOU 2005:29 *Storstad i rörelse. Kunskapsöversikt över utvärderingar av storstadspolitiken lokala utvecklingsavtal*.
http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=3281&dok_id=GTB329 (2006-11-03)
- SOU 2006:73 *Den segregerande integrationen*. Stockholm: Fritzes
- SOU 2006:79 *Integrationens svarta bok. Agenda för jämlikhet och social sammanhållning*. Stockholm: Fritzes

BILAGOR

Bilaga 1: Intervjuguide

Bilaga 2: Informationsbilaga

Bilaga 3: Samtyckesbilaga